

May 26, 1967

**Minutes of an Extended Meeting of the Ministerial
Committee on Security Issues**

Citation:

"Minutes of an Extended Meeting of the Ministerial Committee on Security Issues", May 26, 1967, Wilson Center Digital Archive, Israel State Archives.
<https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/145094>

Summary:

Faced with a growing Egyptian military buildup in Sinai the Cabinet tried to determine if the time had come for military action, or if additional diplomacy would strengthen America's support of Israel. No consensus was reached and the decision was postponed.

Original Language:

Hebrew

Contents:

Original Scan
Translation - English

סודי ביותרסטנוגרמה

פ ר ט י - כ ל

ישיבה מורחבת של ועדת השרים לענייני בטחון

ט"ז באייר תשכ"ז - 26.5.67

(בלשכת שר הבטחון - תל-אביב)

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר

י. אלון

ז. ארן

י. בורג

מ. בנטוב

י. ברזילי

ח. גבתי

י. גלילי

ז. ורהפטיג

י. ישעיהו

מ. כרמל

פ. ספיר

מ. קול

ח.מ. שפירא

י.ש. שפירא

ז. שרף

א. ששון

נעדר השר: א. אבן (בחול"ל)

צ. דינשטיין

- סגן שר הבטחון

רב-אלוף י. רבין

- ראש המטה הכללי של צה"ל

אלוף א. יריב

- ראש אמ"ן

י. עוזאי

- מזכירת הממשלה

י. הרצוג

- המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה

א. לבבי

- המנהל הכללי של משרד החוץ

סדר היום: ב/45. ריכוז צבא מצרים בגבול ישראל עמ' 2

ב/46. הרחבת הממשלה נוכח מצב החירום עמ' 27

רשמה: ע. שבץ

ב/45. ריכוז צבא מצרים בגבול ישראלראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

הכוונה היתה שנראה ישיבה זו כישיבת ועדת השרים לענייני בטחון, למען לא יתפרסם שום דבר על קיומה.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

אדוני ראש הממשלה, שרים. במשך 12 הימים האחרונים חל שינוי מרחיק לכת במצבה הצבאי של מצרים, וביחסים בינה ובין ישראל. שורשיו של השינוי הזה טמונים בתהליכים הבאים:

(א) עוצמת פעילותה של ברית המועצות, שאנו עדים לה במשך השנה ורבע האחרונות; עוצמה שנקטה נוכח ההערכה שקיימת סכנה לעמדותיה במזרח התיכון בכלל, ולמצבה במצרים בפרט. התרענו על סכנה זו בתוך ישראל, ישראל התריעה מפני סכנה זו בפני ידידים שונים, שלא שעו לה ולא קיבלו דעתנו בשלב הראשון.

(ב) מול יוזמה זו - חולשת פעולתן של מעצמות מערביות, ובפרט ארצות הברית;

(ג) החלשת אמינותו של כושר ההרתעה של ישראל בעיני מצרים, בשל חוסר פעולה תקיפה של סוריה, כפי שהצטייר בעיני מצרים, כנראה בשל חשש של ישראל מפני ברית המועצות;

(ד) המשך התעצמותה של מצרים בתנופה רבה בכל השטחים מאז אוקטובר 1956, שבו נחתם הסכם הגנה בין מצרים וסוריה. עקבנו באופן מיוחד אחרי יחסי מצרים וסוריה מחד, ויחסי שתי ארצות אלו עם ברית המועצות מאידך.

ראינו, על סמך ידיעות בדוקות, שברית המועצות אמנם יעצה כי על סוריה לנהוג במתינות, לא לחצה על סוריה, בנוסח: אל תתנו תואנה בידי היריב, כדי שלא יסבך אתכם במצב לא נעים.

ביחסי סוריה-מצרים שררה חדשנות כבדה. למרות הסכם ההגנה שנחתם באוקטובר, לא היו יחסים דיפלומטיים, היה רצון של המצרים לא להסתבך. לעומת זאת, היה רצון סורי ברור לסבך את מצרים. לכן, כל הזמן היה היחס של חדשנות ולא הקימו אפילו יחסים דיפלומטיים.

אחרי ה-7 באפריל, חל שינוי ביחסים אלה. השינוי חל, ראשית כל, בשל האירועים של ה-7 באפריל, שהיה לו משמעות רבה על דמותה של מצרים בעולם הערבי; שנית, בשל עמדתה ופעילותה של ברית המועצות.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

מר א. לכבי :

יש לי לדווח על שתי השתלשלויות מדיניות, הולכות זו אחרי זו, כמעט כמו שני גלים.

כידוע לכם, שר החוץ יצא לדרכו, כאשר המשימה היתה - לברר כיצד מעצמות מסוימות, בראש וראשונה ארצות הברית, תהיינה מוכנות לפעול לפריצת ההסגר אשר מצרים הטילה מחדש במיצרי טיראן. כאשר דגש המאמץ הזה היה צריך להיות על בירור אפשרויות פעולה אפקטיביות ולא סימליות ומילוליות מצד המעצמות הללו.

אולם שעה ששר החוץ היה בדרכו מאנגליה לארצות הברית, נתהווה כאן באיזורנו מצב חדש, אשר ראינו בו איום ישיר על בטחון המדינה וממילא, המשימה לטפל באיום זה הפכה למשימה הראשית בטיפול בארצות הברית.

הדיווחים על תוצאות הטיפול הזה הגיעו לפי שעה רק בחלקם.

אני חוזר אחורנית. אני רוצה להגדיר בקצרה את מהות הדו-שיח עם צרפת בענין מיצרי טיראן. דו-שיח, אשר כלל שיחה עם דה-גול ושיחה עם שר החוץ הצרפתי, שהיה לו המשך ואשר עליו עוד אין דיווח.

עמדתו של דה-גול אפשר, דומני, לסכם בסעיפים הבאים: ראשית, הוא חזר על אהדתו וידידותו לישראל ואיחל לה פריחה ואושר. שנית, הוא הביע דעתו כי חופש השיט במיצרי טיראן הוא מצב חוקי שיש להחזירו. שלישית, הוא הזהיר מפני שימוש בכוח על ידי ישראל, לפחות בשלב הנוכחי, לצורך זה. הוא עשה את זאת פעמיים. פעם כאשר הוא אמר כי שימוש בכוח על ידי ישראל לצורך זה, בשלב הנוכחי, יהיה בגדר אסון; שנית, כאשר שר החוץ אמר, שאם הברירה היא הבלוקדה שהסכם לה היא כניעה, או התנגדות - הרי אנו אמרנו לבחור בהתנגדות, השיב דה-גול: כן, אבל יש להשאיר מרווח זמן ראוי לפעולת המעצמות.

שלישית, לגבי פעולת המעצמות, היה דה-גול די לא מוגדר, אלא העלה כעקרון ראשי שעליו הוא חושב בשלב ראשון, למרות הכל, לארגן פעולה של ארבע המעצמות, אף הביע נכונות, שצרפת תנסה להיות גורם מלכד, קטליזטור שיאבק על דרך פעולה זו.

אם מותר לומר, לפי הערכתנו, דרך פעולה זו נראית כיום רחוקה מאד מהמציאות.

תמונה אחרת לגמרי הצטיירה בשיחה עם ראש ממשלת בריטניה, אשר הדגיש וחזר והדגיש, כי ממשלת בריטניה החליטה שאין לתת לנאצר לנצח. זה היה בישיבת הממשלה הבריטית, שנתקיימה בו ביום ששר החוץ הגיע ללונדון. על כן, יש לפתוח את המיצרים מחדש. כאשר הדגש הוא על שתי נקודות: נקודה ראשונה - לא רק פעולה בתוך א"ס, אלא מחוץ לא"ס; שנית, מאמץ ללכד סביב הפעולה את המעצמות הימיות, ובמיוחד להגיע לתיאום פעולה עם ארצות הברית. לצורך זה שוגר לארצות הברית תת-שר החוץ, תומסון.

אשר לענין ארבע המעצמות, הביע וילסון חוסר אמון מוחלט. מכל מקום, נתברר עד מהרה, בשיחות של כראון שהיו במוסקבה, שישיבת מועצת הבטחון שכונסה, אם היא בעלת סיכוי סביר כלשהו.

לגבי בעית פתיחת המיצרים בארצות הברית, ידוע לנו כי הבעיה העיקרית של נשיא ארצות הברית, לפי גירסתו הוא, היא בעית דעת הציבור, בפרט דעת שני בתי הקונגרס בארצות הברית. הוא רואה את עצמו כאיש, שדמותו נפגמה קשה על ידי כך, שמאשימים אותו שנכנס להרפתקה הווייטנאמית למעשה לא בצורה קונסטיטוציונית, כי מלחמה מכריז בארצות הברית לא נשיא, אלא שני בתי הקונגרס. הוא חושש מלחצים רבים בכיוון זה.

יש פה שלבי התפתחות שונים. אולם הידיעות האחרונות שהגיעו - ואני לא חושב שהן בדוקות וברורות די הצורך, בודאי יוכל שר החוץ בישיבת הממשלה הבאה למסור את הדברים בצורה הרבה יותר מדויקת - הן שהמחשבה היא בין ארצות הברית ואנגליה - לא הייתי רוצה שיתקבל פה הרושם שיש כבר תכנון מגושר - הרושם לפי האינפורמציה המקוטעת, מדובר על מחשבות עקרוניות וקווי מחשבה, שהמחשבה היא על תכנית אנגלו-אמריקאית, בתוספת גורמים אחרים, אם אפשר יהיה לגייסם, תכנית אשר מימושה מחייב תיאום הסנט ובית הנבחרים, אם לא החלטה פורמלית של שני בתי הקונגרס. עיקרה של תכנית זו הוא, לאחר שימוצו הטיפוליים בא"ס, מבלי לחכות לזאת מבחינת ההכנות - לגשת לרעיון של סיור ימי במיצרי טיראן, אשר מגמתו תהיה לשים לאל את הביצוע, הלכה למעשה, של המצור. אם מותר להדגיש כי דבר זה הוא, במידה גדולה, במצב של התהוות, שאין כל בטחון שתכנית זאת לא תתפורר בגלל התנגדויות גדולות בסנט האמריקאי. הייתי אומר, שזה ברור שזו הסכנה העיקרית. נעשים מאמצים גדולים לגייס לחץ ציבורי על סנטורים רבים ככל האפשר, כדי לקרב אותם לרעיון זה.

אולם, כפי שאמרתי, הפכה במידה מסוימת משימת הטיפול במיצרים, לא אומר לשניה במעלה, לפחות פחות דרמטית, בדרך הטבע, בהשוואה למשימה שהוטלה על שר החוץ, לאחר שהוא כבר היה בדרכו והיא: להציג תביעה מרחיקת לכת לארצות הברית, בהקשר למצב הבטחוני - של התקפות טוטאליות של מצרים וסוריה, שהתייצבנו בפניהן שלשום.

הדרישות בנידון זה אל ממשלת ארצות הברית נוסחו בכוונה בצורה קיצונית. בעצם הן הסתכמו בשני סעיפים: (1) תביעה של הצהרה אמריקאית, כי התקפה על ישראל תיחשב כהתקפה על ארצות הברית. זה מהווה תביעה, שרק הסנט יכול בשני-גלשים להחליט עליה; (2) תביעה לתיאום באיזור, כדי ליצור מצב אפקטיבי של פעולה משותפת ומתואמת בשעת הצורך.

אלו היו המגמות של התביעה המאד קיצונית הזו:

(א) להסיר סכנה, שפעולה ישראלית עצמאית, אם יוחלט עליה, תיחשב בעיני נשיא ארצות הברית כמעשה מרמה מתוכנן, לאמור: הנה הוא חי בהרגשה, שיש בינינו הסכם לא מפורש, אבל הסכמה כי אנו לא נפעל בכוח, כי אם תנתן לנשיא ארצות הברית הזדמנות להסביר באוזני ממשלת ישראל, באמצעות שר החוץ, שידווח על שיחותיו, כיצד הוא רוצה לטפל במצב זה. זה ברוח מכתבו הראשון אל ראש הממשלה, שבו העיר תשומת לבו, שאין הוא הנשיא, עם כל ההתחייבות האמריקאית, מוכן

לחייב את העם האמריקאי לפעולה מצדו, אם מצדנו פועלים בלי התייעצות עם ארצות הברית. וזה חל על כל ברית, הכי מנוסחת לבוא לעזרת מעצמה א' על ידי מעצמה ב', כאשר מעצמה ב' לא יכולה לפעול כרצונה.

(ב) המטרה השנייה היתה ליצור מצב, שבו היעדר היענות מספקת מצד ארצות הברית יהווה הצדקה, לפחות מוסרית, של ישראל לפעול למען קיומה ובטחונה, כאשר היא רואה את עצמה כנאלצת לסמוך על עצמה.

(ג) המגמה השלישית היתה לנסות, על ידי התביעה הקיצונית הזאת, להביא את ארצות הברית, שבלי כל ספק הבינה משמעות פנייה זו, גם על המשחמע לגבי דחית ישראל, אם מטעמים קונסטיטוציוניים לא יכולה להתגשם תוך זמן קצר, או לא להתגשם בכלל - להצהרה על זהות של אדמת ישראל עם אדמת ארצות הברית, להביא אותם לפעולה ממשית ואפקטיבית ככל האפשר.

היה חשש כי התגובה האמריקנית תהיה, שקודם כל מעירים תשומת לבנו להתחייבות של נשיאי ארצות הברית, כפי שאמר ג'ונסון, שארבעה נשיאים: טרומן, אייזנהאור, קנדי ואני הכרזנו על "קומיטמנט" של שתי מדינות, אבל אתם צריכים להמנע קודם כל מכל פעולה. זה היה סיכון מחושב. מפני שגם אילו היו מתגלגלים הדברים כך, זו היתה הסבירות השלילית מבחינתנו. בכל זאת, היינו מופיעים באי הסכמה עם ארצות הברית, אבל עם ידיים נקיות ולא לפי התמרון של פרל-הרבור, שמעצמה רוצה לפעול לשם הסוואה, שולחת נציג דיפלומטי כדי ליצור רושם, שכל זמן שהוא נוסע, לא תהיה פעולה. אין כל ספק, שנשיא ארצות הברית עלול היה לפרש את הדברים כך, וזה היה מקומם אותו ואת ארצות הברית בצורה קשה ביותר.

החשש היה, כמובן, שאז יוצר מצב, שבו ישראל תעמוד מול המדינות הערביות עם גיבוי סובייטי, במצב שהגורם היחידי שיכול לנטרל גיבוי זה - הגורם האמריקאי - נמצא גם הוא אתנו בהתנגשות מרה ומרוגזת.

אחרי שהתחילה כבר ישיבת הממשלה הזאת, הגיע מברק אשר בקשתי את רשות ראש הממשלה להקריא אותו כאן. אולם מיותר לומר, אם דבר זה ידלוף, אזי אחת הפעולות המוצלחות ביותר שלנו עלולה לרדת לטמיון.

ידענו הבוקר, אחרי שאבן הציג את המצב כפי שהציג באוזני שר החוץ האמריקני, שר החוץ האמריקאי הלך לנשיא. מהמברק הזה משתמע, שהיו שתי שיחות עם הנשיא. שר החוץ, על רקע זה שהוא נתון בעבודה קדחתנית, מזין אותנו במברקים קצרים מאד, שנותנים עיקרי ההתפתחויות ואת הרקע. המברק שרצייתי לקרוא הוא:

"אחרי השיחה השניה עם הנשיא, עליה אבריק לחוד, לקח אותי רוסטוב הצדה לשיחה בארבע עיניים ואמר כי ממשלת ארצות הברית תקיים עירנות. היא איננה שותף לפירוש והערכה הנובעים מהעובדות שלנו, שכמה הערכות שלנו ושלם אינן זהות, ביקש שתקויים עירנות מסוימת ומבקש שיתוף אנשים בכל ידיעה.

הערב קרא רוסטוב את שגריר מצרים ובשם הנשיא הודיע לו בכתב, כי יש שמועות על מתקפה מצרית. אם זו תהיה, תפעל ארצות הברית בהתאם להתחייבותיה על פי מגילת האו"ם, על פי ה"קומיטמנט" לשלמותה ועצמאותה של ישראל. ג'ונסון ביקש מרוסטוב למסור לשגריר מצרים, כי כל פעולה כזאת אם תופעל, זו התאבדות של מצרים".

זאת הודעה חזקה, שנדמה לי כי אין ספק שיהיה לה ערך מרתיע כלפי מצרים.

שר השיכון מ. בנטוב:

זה לא נוגע למיצרים?

מר א. לבבי :

על המיצרים גמרתי. זו הודעה תקיפה, שיש לה ערך מרתיע רב כלפי מצרים. אני לא יכול לומר - ואיש לא יכול לומר - שזו הבטחה מוחלטת. בסופו של דבר, "אם אין אני לי - מי לי". אבל נדמה לי כי הודעה מעין זו חייבת להשפיע על מחשבות נאצר ומהווה גורם לא מבוטל בשיקול הישראלי לגבי מצבנו הלאומי בימים הקרובים לפחות...

שר הדתות ז. ורהפטיג :

זה רק אם הם יתקיפו.

מר א. לבבי :

הוא לא אומר אם ישראל תתקוף את מצרים, היא תראה בזה התאבדות של ישראל ותפעיל את התחיבויותיה לפי מגילת האו"ם.

הרמטכ"ל י. רבין :

בהמשך לסקירתו של ראש אמ"ן - גם ההתפתחות של המהלכים הישראליים היו בהתאם להערכה מה מתרחש בצד השני.

בשלב ראשון, כשהתחיל להווצר הריכוז המצרי, שניתן לו אמנם גוון הפגנתי, החלטנו שלא כדאי לסמוך על הגוון ההפגנתי, אבל לא רצינו להגדיל את המתיחות על ידי גיוס מרובה, לכן ריכזנו בדרום, בשלב ראשון, שאני מגדיר אותו כשלב ראשון, עד הפינוי הכולל של כוחות האו"ם - כוחות סדירים פלוס גיוס של שתי חטיבות מלואים משורינות.

למעשה, זה מה שריכזנו בדרום, כדי לענות מצד אחד שאם תהיה מתקפה בכוחות שהתרכזו בסיני, נוכל לבלום אותם ולהרוויח שהות לגיוס כולל. לא להגדיל יתר על המידה את הגיוס, כדי לא ליצור הדרדרות ממושכת. אני יודע, בשלבים מסוימים היו טענות על כך. זה לפחות מה שאני חשבתי.

השלב השני החל כאשר פונה כוח האו"ם והוצנח הגדוד בשארם-א-שייך והתחילה להתקבל תמונה שהבעיה איננה יצירת כוח, שמא אנו נעשה משהו בסוריה, אלא עלולה להווצר בעיה לישראל, מה קורה אם חוסמים את המיצרים. גייסנו כוחות לעמוד בפני הצורך לפעולה מתקפתית בדרום וכלימתית בצפון.

השלב השלישי החל למעשה שלשום, שהוחלט לגייס למעשה את עיקר מערך צה"ל, כאשר בגיזרה הירדנית אנו לא תופסים עדיין עמדות, כדי לא להגביר את המתיחות. הכוחות מרוכזים, כל השריון. צה"ל מגויס ומוכן לכל התפתחות.

מהן האפשרויות שלנו לבצע? בדרום יש לנו ריכוז -

אפשר לתת כאן מספרים?

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול :

כן. אמרנו שזו ועדת שרים לענייני בטחון ושום דבר

לא יתפרסם.

הרמטכ"ל י. רבין:

בדרום יש לנו ריכוז של בין 600 ל-700 טנקים.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אולי לא כל כך חשוב לתת מספרים.

הרמטכ"ל י. רבין:

כוח גדול. בצפון יש לנו גם כן ריכוז מספיק. חיל האוויר כולו ערוך. למעשה, השאלה שלנו, הבעיה היא האם יוצאים להתקפה על הצבא המצרי, לאור סגירת המיצרים ומתי?

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אתה רוצה לומר משהו על ירושלים?

הרמטכ"ל י. רבין:

כל הגיזרה הירדנית מאובטחת. יש לנו כ-200 טנקים בגיזרה המרכזית והצפונית ויש לנו שריון. השאלה שנשאלת היא: האם ומתי עוברים להתקפה או לא עוברים להתקפה?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בקשר עם שארם-א-שייך, או בקשר עם חשש של התקפה

עלינו?

הרמטכ"ל י. רבין:

היום יש רק סימנים המעידים על אפשרות של התקפה עלינו. אני לא מוכן לומר בודאות, שיש מגמה לתקוף את ישראל התקפה כוללת. אני יודע, שבזמן האחרון היו לנו הערכות שונות, אלא פשוט המצב התפתח. כשם שלדעתי נאצר בתחילה לא התכוון להגיע לשארם-א-שייך, אלא התפתחות הדברים, המציאות, הביאה אותו לכך.

אני לא יכול להגיד בודאות, שמחר מצרים תוקפת אותנו. דבר אחד צריך להיות ברור: המבחן היום הוא שארם-א-שייך. כניעה בעניין שארם-א-שייך, אינני יודע לאיזה מסקנות יכולה להוביל את מצרים. ולומר היום בודאות שתוביל להתקפה - קשה, כשם שאני לא יכול לבוא ולומר, שהיא לא תוביל להתקפה.

עכשו תשאלו אותי האם יש ביכולתנו היום לבצע התקפה על מצרים? מה גורם הזמן קובע או מתחיל להיות קובע? ככל שהעניין נדחה - הסיכויים להשגת מכה ראשונה בהפתעה מצטמצמים.

אני לא רוצה לומר, שאם היום נתקוף, זו תהיה התקפת הפתעה. את ההפתעה האסטרטגית, אין לנו היום. זו תהיה מלחמה קשה. אני מאמין שאנו יכולים לתת מכה קשה לצבא המצרי. אני לא בטוח שנוכל לקחת את כל סיני, אם הסורים והירדנים יתערבו.

שר השיכון מ. בנטוב:

האלמנט של ההפתעה, אני מבין, איננו.

הרמטכ"ל י. רבין:

ההפתעה נשארת רק בתחום הטקטי.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מבין, שהפתעה יש לה ערך גדול אם היא מנוצלת.

אני רוצה שתסביר לנו מה לא נעשה עוד על ידי המצרים נגד הבטחה שלנו, שייעשה אם אנו נחכה? אני מניח שהם נמצאים במערך ואני מניח, שאנו יכולים בכל רגע לתקוף אותם. מה שהם יכולים לעשות - עושים עכשו ויעשו בעוד יומיים. מה דירוג של מעשים שלהם נגד הפתעה זו?

הרמטכ"ל י. רבין:

ראש אמ"ן אמר: בקשת תגבורת של ציוד.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

הייתי מייעץ לא לשאול שאלות כאלה ולא להביא את הרמטכ"ל לדילמה לענות או לא לענות.

הרמטכ"ל י. רבין:

הוא יכול לנצל את הזמן להתחפרות יותר.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

זה כבר שייך לצד האופרטיבי הרגעי של שני צבאות, שחושבים אחד על השני. כך נדמה לי.

שר השיכון מ. בנטוב:

לא שאלתי את זאת בחינם. אני מבין שהשיקול שלנו הוא, אם אנו מחכים עוד להתפתחויות פוליטיות, זה בודאי יקח כמה ימים, אם אנו לא מאבדים אפשרות של ההפתעה. אני רוצה לשקול שני הדברים האלה, לא מבחינה שלנו.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אם האויב רוצה, הוא יכול לעשות לנו עוד הפתעות, שבשביל זה לא צריך הרבה זמן, מספיקים שלשה ימים, שבוע.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

הערכתנו היא כי למצרים יש 800 טנקים, עם דוויזיה 4. לצה"ל יש כ-700 טנקים. זה מדובר רק על מצרים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבין, לפי דברי הרמטכ"ל, כי גורם ההפתעה

חלף.

הרמטכ"ל י. רבין:

ההפתעה האסטרטגית.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

פירוש הדבר, שעלינו עכשו להכנס למערכה של כוחות שהתחפרו כל אחד ואחד וצריך להלחם אתם; ואני מבין, שזה לא ליום אחד ולא לשבוע אחד. זו תהיה מערכה עקובה מדם.

אני רוצה לשאול: אותו הנשק שישנו בידינו - ומתוך הנחה שאם לא תהיה איזו הסכמה בינינו ובין ארצות הברית, ביחס להתפתחות העניין, הרי ברור שאנו לא נקבל נשק ולא עזרה - אני רוצה לשאול: האם יש בכוחנו לעמוד במערכה עם אותו הנשק שיש בידינו, מבלי לקבל תוספת, בשעה שלא רק מצרים וסוריה, אלא גם עבר הירדן, אפילו רק שאצלם זו תהיה מצוה להשתתף באיזה דבר, האם נוכל לעמוד וכמה זמן נוכל לעמוד בזה?

שר הבריאות י. ברזילי:

אני לא רוצה להעלים, שזו לא רק שאלה, אלא גם הכעת דעה. כאן יכול להיות כפסע בין דרך לקבל עזרה לבין סגירת שער לקבלת עזרה, תוך כדי קימום דעת קהל אוהדת, אפילו מסוגו של דה-גול.

כאן אני שואל שאלה: בדרך כלל, הרי מדברים הרבה. שמעתי שעם כל דברי הידידות של הגנרל, עם כל העזרה שקיבלנו בימים האחרונים, דוקא אחרי השיחה האחרונה, שהיא היתה במהותה ידידותית, הוא קצת שם ידו על אספקת נשק לישראל, נניח בלי איזה אישורים יותר מדוקדקים, ולא רק על מקורות צבאיים צרפתיים. אני שואל את עצמי, אם אנו יכולים היום משהו לסכם על פעולה עצמאית, מבלי שאנו מחכים לפחות את היום הזה, בשביל לדעת סופית מה היה עם הנשיא.

אני אומר: אילו היה סיכוי להצעה הזאת של אנגליה וארצות הברית, של פיטרול קבוע שלהם, של אחד מהם, שלהם פלוס כמה מדינות - אין ספק, שבשבילנו זה הדבר הטוב ביותר. אם ארצות הברית תאמר, שהיא בדרך כלל נכנסה לעובי הקורה ומעמידה לרשותנו אמצעים - וזאת לא שמענו.

ועוד דבר, אנו כאן דנים על שני מערכים סטטיים - שלנו הוא כזה ושל המצרים הוא כזה, שיש לנו איזו עדיפות של השעה הראשונה ושל המכה הראשונה. אינני יודע אם אנו יודעים בדיוק מהו כושר ההתאוששות המהירה של מצרים, לאחר גיבוי מכריע של מעצמות, כשיש מאחוריה גיבוי לפחות באמצעים, באוירונים, מה שאין לנו.

כלומר, אני בזה אינני רוצה לומר דעתי האחרונה, אבל נדמה לי, בשביל לסכם משהו סופי, מה אנו עושים אם האמריקאים אומרים על הכל - לא!

על כן, לי נדמה - אני לא מזלזל בגורם הזמן - שעם כל החשיבות של גורם הזמן, את היום וחצי, עד שנשמע מהשר אבן מה היה שם, מוכרחים לשמור לעצמנו בשביל הכרעה סופית.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה חושב שכבר מיד יחליטו?

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

מישהו יכול לחשוב.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הוא בכל אופן לא.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני אומר, שאני לא.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם לי שאלות והערה.

ראשית, אני רוצה לשמוע מהרמטכ"ל, עמידה של שני כוחות כאלה, הנערכים אחד מול השני, ישנה איזון שהיא הערכה אם עמידה בלי פעולה - מי יכול יותר להתעייף? כוחו של מי יתוש קודם?

הרמטכ"ל י. רבין:

זה דוקא ברור.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם ישנם איזה אמצעים ומה הם האמצעים להחזיק את כוחותינו, מבלי להסתכן בפעולה?

שנית, התחזקות בכלים ואיזה כלים יכולים לשמש גורם כל כך חשוב, שכדאי לחכות להם אפילו זמן יותר ממושך?

הרמטכ"ל י. רבין:

אם יש סיכוי לקבלם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב, לאור הדיווח המדיני, שאם אנו נגלה אורך רוח, יש סיכוי לקבל. כך אני מעריך את הדיווח המדיני.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

על סמך איזה דיווח מדיני הערכת את זאת?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אפילו מהדיווח של לבבי. אני מגדיר את זאת, שארצות הברית מוכנה, פומבית או לא פומבית, לגרנטיה מוחלטת, התערבות מוחלטת אם נותקף, לא בגלל המיצרים.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

זו לא מסירת כלים לנו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם מסתבכים בקשר למיצרים ולא נתקוף ראשונים - אני מתרגם את זאת לשפה זאת, שאז אפשר לקבל אותם הכלים - אם ישנם כלים כאלה, שתוך כדי תקופה לא ארוכה ביותר יכולה להעמיד אותנו במצב של עליונות.

ולבסוף, עוד הערה אחת - היות והגורם של הפתעה אסטרטגית לא קיים, לא מצדם ולא מצדנו, האם זה כל כך הרבה משנה מבחינת התועלת הצבאית - מבחינת התועלת המדינית והמוסרית אין שיעור לחשיבות מי התוקף הראשון - האם הבחינה הצבאית כל כך חשובה, כדי לסכן את היתרון העצום שיש בזה לא להיות התוקף הראשון?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני דוחה את השאלה שלי.

הרמטכ"ל י. רבין:

ביחס לשאלת השר שפירא, ביחס ליכולת לעמוד במלחמה - אני חושב, במידה שההפתעה הטקטית תהיה שלנו, יש לנו אפשרות - זו לא תהיה מלחמת סיני - להשיג הישגים. אולי לא כיבוש כל חצי האי סיני, אבל להשיג הישגים של ממש, תוך כדי אבידות.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כמה זמן תוכל להחזיק, שלא תהיה לך עזרה משום

מקום ולהם תהיה עזרה?

הרמטכ"ל י. רבין:

אני מאמין, שנוכל לעשות את זאת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

איך?

הרמטכ"ל י. רבין:

בשביל זה אני צריך לפרט תכנית.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

צריך לשמוע.

הרמטכ"ל י. רבין:

במידה שההפתעה הטקטית תהיה שלנו - ניתן להשיג הישגים. לדעתי, אפשר להגיד בודאות, אני לא רוצה לומר בודאות מוחלטת, יכולת להתאוששות המצרית, אחרי מכה רצינית, תהיה מוגבלת. אני חושב, שמכה למצרים תעמיד בסימן שאלה את הנכונות, לא רק של מדינות ערב. אבל אני חוזר ואומר: זה יהיה קרב קשה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זו לא תשובה לשאלות ששאלתי.

הרמטכ"ל י. רבין:

אני יכול לענות לפי מיטב אמונתי. לא יותר מזה

ולא פחות מזה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה רוצה שגם אני אממין בזה.

הרמטכ"ל י. רבין:

דבר שני, מי יתעייף יותר. אני חושב שגורם ההתעייפות שלנו גדול יותר, כי אצלנו זה בנוי על גיוס כל העם ואצלו זה חייל סדיר. כושר העמידה שלו לזמן ארוך גדול משלנו במצב זה.

שר העבודה י. אלון:

הכוונה לעמידה ללא קרב, לציפיה.

הרמטכ"ל י. רבין:

עניתי על השאלה של השר ורהפטיג, בציפיה אנו פחות סבלנים.

למי שתוקף ראשון יש יתרון, בפרט בנושא האוירי, שם יתרון בולט. יותר מזה אינני רוצה לומר.

אני רוצה להבדיל - כוח ההתאוששות המצרי העצמי אחרי מכה גדולה, אני מעריך אותו כמוגבל. אם יבוא גורם זר, אז כמובן אני רוצה שלא תהיה אי הבנה, צה"ל איננו מסוגל להתמודד עם ברית המועצות; שלא יהיה ויכוח על זאת. אני פה רוצה לומר: צה"ל לא בנוי להלחם לא נגד אמריקה ולא נגד ברית המועצות. לזה אין כוחו עומד.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הייתי רוצה שהמחזור השני יהיה אחרי ששר החוץ ימסור לנו היום או מחר את הדיווח שלו.

שר התחבורה מ. כרמל:

הואיל וברור עכשו שהענין חרג מהמיצרים, כאשר קיימת אפשרות של התקפה מצרית על ישראל בהפתעה טקטית, אני חושב שצריך שאנו נשמע תיאור מה יכולות להיות התוצאות של התקפה מצרית עלינו והשפעתה על המשך המלחמה, אחרי שהם יהיו הראשונים. אני חושב, שתיאור כזה נחוץ להכנת המצב. יש אפשרות כזאת של התקפה כזו, לפי המצב של ההיערכות. אני משער, שהתקפה מצרית עלינו, ביוזמתה, יכולה להיות לזאת השפעה כבדה מאד על המשך המלחמה. דומני שצריך שהרמטכ"ל יתן לנו הערכה מה יהיה המצב אם אמנם המצרים יעלו במלוא כוחם עלינו.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אני בטוח, שאתה מבין שלא קשה לרמטכ"ל להגיד לך כל המחשבות בענין זה. אבל אני בטוח, שאתה לא מבקש שבבירור כזה הרמטכ"ל יגיד כל מה שיכול להיות, ואתה מבין שזה לא נוח לרמטכ"ל להגיד זאת - מה יכול להיות אם אנו נהיה הראשונים, אולי ישנם כל מיני חוכמות, המצאות, שאת זאת אי אפשר להניח על השולחן הזה. הוא חושב שיש באלמנט הזמן עדיין משהו, עדיין טמון משהו בשבילנו איזה דבר חשוב, שאם לא היה אומר: נשכ ונחכה, יתחיל הוא הראשון ואנו נתכונן. הערכת הרמטכ"ל וחבריו - וישבתי אתם בכמה ישיבות - היא שבתוך הזמן יש אלמנט שהוא חשוב או יכול להיות אלמנט או אלמנטים חשובים, שאפשר להפסיד אותם או להרוויח אותם.

שמעתי קודם מברזילי, עכשו אני שומע ממר שפירא, נטיה בכלל לחכות עד שיחזור שר החוץ. בדרך כלל, אצלנו פיקוח נפש דוחה שבת. אם 2-3 חברים יגידו, הנה נסע שר החוץ והוא ראה את כל העולם, אולי גם ראה משהו מהרוסים שאין להם כל ערך ואולי לא, הוברר בינתיים שהרוסים, מה שדה-גול רצה להכניסם לענין - שהם לא רוצים בזאת, כך אנו שומעים, אז צריכים להגיד: הבה נחכה. אבא אבן יבוא רק במוצאי שבת, היום בשעה 5.00 הוא יראה את ג'ונסון.

פחות מהכל, הרמטכ"ל וגם אני, איננו רוצים להטיל חשכת אימה. אבל אני אומר: פה יכול להיות חשוב ההבדל של שעה. כל שעה יכולה להיות, במצבנו, חשובה ואולי מכרעת. אבל אפשר להגיד: עבר שבוע ימים, עברו עשרה ימים - יעבור עוד יום.

חברים, דומני שהממשלה צריכה להגיד לעצמה, או שאנו באמת נפעל רק בהסתמך על אחרים, אם נדע לבטח שארצות הברית היא אתנו, במובן זה שהצי הששי פה, והם לא יתנו לנו עכשו יותר אירונים, אני מאמין שאין להם והם לא יכולים. הזמנו 50 אירונים, אבל בונים אותם עכשו, וזה יקח מעכשו שנה וחצי.

שר השיכון מ. בנטוב:

יש לנו טייסים בשביל אירונים אלה?

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

פה לא יושבים אידיוטים. צריך להניח, שאם מזמינים אירונים, האם אתה מניח שלא דואגים לכך שיהיו להם טייסים כאשר יבואו?

הזמנו 50 אירונים גם בצרפת וגם הזמנו 50

אירונים בארצות הברית.

אני מכין שגם אחרי זה, אם זו תהיה המסקנה, עוד נמשיך את הישיבה. מר שפירא רוצה שעוד נקיים את הישיבה רק חברי הממשלה.

ראיתי באיזה עתון שאשכול אומר כי החזית העיקרית - היא החזית הכלכלית. מה עשה הקדוש ברוך הוא, מצאתי בשבועות האחרונים, שדוקא אמרתי בעתון חשוב ב"במחנה", שכולם מצטטים אותו, כי רק לאחר החזית הבטחונית - החזית הבאה היא החזית הכלכלית. אני מתחייב למצוא בעתון, דומני בראיון עם רפאל בשן, כי גדול בישראל אמר כי מלחמה בשנה-שנתיים הקרובות לא נראית. כולם התכוונו לשנת ה-70. היות ויש גבול לכסף ואמצעים, והיות ולשנת ה-70 יכול להיות אירון אחר - זו היתה הכוונה, הולכים לקראת שנת ה-70 עם "גענערציה" חדשה של אירונים.

בדרך כלל מספר האירונים שלנו הוא לא מן הקטנים. תמיד אמרתי כי אלה הם מן הדברים שאין להם שיעור, אם יש לך 200 - אתה רוצה 250, ואם יש לך 250 - היה טוב לו היו 300-400.

אני חייב להזכיר, בישיבה הקודמת, כאשר ישבנו עם עוד חברים בוועדת הבטחון, לפי הצעתי גם הוזמנו חברים מהאופוזיציה, נאמר כי צריך להרחיב את הממשלה וצריך לשתף עוד אנשים בזה.

אומרים כעת לחכות שני ימים - נחכה שני ימים.

היתה כאילו כוונה שאנו מתי שהוא לא יכולים להיות תלויים רק באחרים. כל הזמן טענו, שאנו סומכים קודם כל על כוחנו. הייתי מרשה לעצמי לעתים, כאפיקורס, להגיד: אל נתנפה כצפרדע, אם אחרים לא ירצו למכור לנו אירונים, ואם בעצמנו נעשה אירונים, אבל לא יהיו להם מנועים - ומנועים אנו לא יכולים לייצר - מצבנו לא יהיה טוב.

עומדת גם שאלה, אולי אם תיחבר מצרים ונגיע לארכיונים שלה, אז אולי נדע מה נאצר החליט, או שהוא החליט שאין לו מה לעשות בתימן, שזה אבוד לצד זה או לצד זה, ומספיק לו להחזיק שם קצת חיילים עם רובים, או להיפך, ראה שהיוקרה שלו הולכת לאיבוד וצריך לעשות עכשו משהו בסיני. בינתיים גם או-תאנט עזר לו, וזה נפל מהשמיים - בשבילנו זה אסון ובשבילו זה רווח מן השמיים ואו-תאנט הבורמני רצה להציל משהו, כנראה שלא הציל שום דבר, אם כך בודאי צריך לעשות הכל. זה היה הנסיון והמאמץ.

כאשר אבן יצא מהארץ, היה לנו רק הענין של שארם-א-שייך ואנו רואים עכשו, שהוא ממלא את כל הבטן הזאת של סיני עם צבא וכלים - שלחנו לו מברק אחר ואזהרה אחרת שיש חשש נוסף.

עכשו נתאר לעצמנו - ואני חוזר לשאלה של מר שפירא, מה יהיה אם נניח, ופה יכולות להיות שתי הנחות, לפחות שתיים שוות, עם דגש על אחת מהשתיים, אם אנו לא נפעל - אני לא אומר במשך 5 רגעים, אם כי אין לי יסוד לא להגיד 5 רגעים, אם לא נפעל אנו - אין להניח שהעולם הידידותי, זה שרצה מאתנו שני ימים ודה-גול חשב, לאחר שאבן יצא לדרך כי הענין כבר מאושר ואנו כבר מכים. אחר כך אמרו שנחוך עוד זמן. עכשו האח הגדול, נאצר, משתחרר בכוונה או לא בכוונה מכל הדברים האחרים, אפילו מוכן לוותר על תימן ועל עדן ומתרכז פה, לעזרתה של סוריה. ואחר כך הוא אומר לעצמו: אם אשבור את היהודים - אז כל הערבים יהיו תחת הסוליה שלי, אני אהיה גיבור גדול, ברית המועצות בודאי יהיה לה ענין לשאת אותה על כפיים ואם נחוך עוד משהו לתקוף את האימפריאליסטים-קפיטליסטים - בודאי שיתנו לי. זה העומד מול הדבר השני.

אין אדם שיכול להגיד לך ש-5 רגעים מכריעים או לא מכריעים, אבל אין הדברים שווים. יש לעתים שאי-עשיה היא כל כך טובה או רעה כמו עשיה.

אנו רואים שרוסטוב, במכתב הראשון, אמר כך ויותר מאוחר כבר אמר: "אל תגעו במשיחי" בענין המים. בעצם, במידה מסוימת אותו הדבר עם הגנרל דה-גול. הידיעות הראשונות מארצות הברית אינן מראות שהם מתנערים מאתנו - להיפך. לא הייתי אומר שהכוונה היא שיתנו לנו ברגע זה עוד 50 אירונים.

שר הבריאות י. ברזילי:

הם מוסיפים: כאשר תותקפו, ובודאי שלא תתקפו.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

נניח שאתה בטוח שזה כך, שזה אחד התנאים, נניח שמתקיפים אותך ושוברים אותך, עד שיהיה משהו ואמרתי זאת לג'ונסון, שאני רוצה לדעת אם נתת כבר פקודה לצי הששי, כי מה שלא יקרה - מיד יבואו לעזרתנו. אני לא יודע מה שלא יקרה. נניח אם ברגע זה יהיו לו כבר טילים שיוכל לשבור לנו את הגב תוך שעה-שעתיים והוא שם בינתיים צריך ללכת לסנט, או שבינתיים נסע לקנדה לפתוח את היריד והתערוכה?

אני לא צריך לעשות את החשבון העולמי, אני אומר: במצב כוח כזה, שהוא איננו מבוטל, עם אנשים - ופה שאלו את הרמטכ"ל והוא בודאי יותר מוסמך ממני להשיב על זאת, מה כוח הסבל של האנשים שלנו. לא לגייס אנשים, בודאי שזה איבוד עצמי לדעת; לגייס, להחזיק אותם סתם במדבר והבחורים שלנו אינם פלחים, הם הבחורים הכי טובים, בני הכי טובים, של הישובים, של חקלאים, של בתי ישיבה, מחזיקים אותם יום, יומיים, שבוע לבסוף מתחילים לשאול: בשביל מה הם יושבים? וגם את זאת חייבים לקחת בחשבון.

אם אנו

יודעים, אז יש סיכוי שעמים וארצות יגידו: עברו יומיים, שלשה וארבעה מאז שארם-א-שייך, ומאז החדרת הצבא המצרי עד היום עברו 12 יום, זה שני מחנות רציניים אחד מול השני. עם הקשרים שלנו עם ארצות הברית, אשר בכל זאת לא עצמנו פה שהם כאילו אומרים שלא חשוב להם ולא מעניין אותם...

לו היה רק עניין של שארם-א-שייך - אמרתי זאת בשבוע שעבר - אמריקה אומרת מה שאומרת עד עכשו, וזה לא מעט. בשארם-א-שייך לחכות עוד שבוע ימים, אז אמרתי פחות, כי ראיתי שכולם מתוחים. אגלה לכם סוד, אם ארצות הברית תגיד: אני אלוה את אניותיכם הלוח וחזור, הייתי מקבל את זאת, כי אז זה אומר לנאצר שלא קיבל כל יוקרה, יש מי שעומדת נגדו וישראל מקבלת מה שמקבלת.

בינתיים התווסף דבר הרבה יותר חמור. אני אומר, ללא עמידה מצדנו - סכנה יותר גדולה לחכות יום נוסף והליכה עם מדינות, אשר יהיו אתנו ואשר יעזרו לנו, מאשר הליכה לבד יותר מוקדם.

את הנשיא בעצמו אבן עוד לא ראה ועוד לא יכול היה להבהיר לו, שאנו רואים את העניין שבכל רגע יכול צבא כזה שיושב בסיני להתקוף, כי צבא כזה לא יושב שם בחינם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ישנן ידיעות שהם עומדים כל רגע להתקוף אותנו?

הרמטכ"ל י. רבין:

לא הייתי מציע להתייחס לזאת.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

שלחנו את המברק אתמול על יסוד הערכת מודיעין. נאצר עצמו אף פעם לא יספר לנו על כך.

אם לוחצים את הרמטכ"ל אל הקיר, הוא אומר: 2-3 ימים. אם אתם תשאלו אותו אם זה שתי שעות - הוא יודע כמוני וכמוך מתי ואיך, זה ריזיקו גדול מאד.

לשאלה שלך מה יהיה ואיפה ניקח אחר כך נשק - זה בדיוק אותו הדבר ואתו להיפך, כי אז יראה כל העולם הערבי שאנו בעצמנו לוחמים, זה סימן שאין אף אחד שיעזור לנו והאם בעצמנו אנו לא שווים כלום עם 1,000 טנקים?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יהיה לנו העולם החופשי שיעמוד לצדנו. ואם אנו נתקיף, הם לא יעמדו לצדנו.

שר העבודה י. אלון:

יש להם אינטרס שנאצר ינצח?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אל תסמוך על ספקולציה כזאת.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

גם אתה עושה ספקולציה. אתה אומר: אל נעשה כלום, אם הוא לא יתקיף.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אז אמריקה תבוא לעזרתנו, כי הם אומרים לנו זאת.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

מותרת גם דעה כזאת.

שר האוצר פ. ספיר:

נדמה לי, גם מתוך הנחה שאני מבין שברגע זה אנו לא מחליטים שום דבר, שנחוך לנו בירור ממצה על הענין שדנו בו, שמסרו לנו ראש אמ"ן והרמטכ"ל וראש הממשלה ולבבי. נחוך לנו זמן, כי זו תהיה שיחת רקע לסיכום מחר בלילה או מחרתיים בבוקר, לאחר שיחזור שר החוץ. אם תהיה שיחה כזאת, אני מבקש לרשום אותי. שיהיה עכשו בירור אחרי האינפורמציה, שלא יחזרו מחרתיים בבוקר עליו. לאור המצב הזה בעשרת הימים האחרונים, לא היה שום בירור.

השר י. גלילי:

אני מוכן להצטרף להצעה של שר האוצר, בהנחה שהיא מובנת מאליה, שראש הממשלה ושר הבטחון והמטה הכללי מוסמכים לנקוט כל פעולה שימצאו לנחון, אם תהיינה ידיעות שיחייבו אותם.

אני אומר: אני מוכן לתמוך בהצעתו של שר האוצר, אני מוסיף לזה: שההנחה המובנת מאליה היא, כי ראש הממשלה ושר הבטחון ובהוראותיו - המטה הכללי, מוסמכים לנקוט כל פעולה שתתחייב מידיעות מכריעות שתגענה אליו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לא. אנו כולנו צריכים להיות כאן.

השר י. גלילי:

אינני יכול למנות איזה אפשרויות יכולות להיות.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אל תכניס דברים כאלה כאן. נשאר כאן כל היום והלילה ונגיד מה שיש לנו להגיד. אל תמסור להם ההכרעה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

זו באמת תהיה המסקנה, שאתם חייבים להיות פה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

נכון, בסדר, נהיה פה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אני חושב, שזה מסדר גם את ישראל. מי שלא יהיה, לא יוכל לטעון.

השר י. גלילי:

זה "מסדר" אותי.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

היום בשעה 4.00 אחר הצהריים ישנה גם ישיבת ועדת חוץ ובטחון.

(הרמטכ"ל עוזב את הישיבה)

עם כל הלוקסוס, זה לא יכול להיות. מי שיהיה - יהיה ויחליט.

במברקים שלנו לא קשרנו את שר החוץ, שיכולים לבוא אליו בטענות. הוא יכול להגיד: ניקיתי משבועתי, אני נסעתי בעניין שארם א-שייך, בינתיים קיבלתי זה וזה. כך כבלנו את ידינו כאשר הוא נסע. הוא יוכל להגיד: מה שאני שומע מכם - אני אביא לממשלה, אבל הוא אומר כי בינתיים ישנה שם חרדה ודאגה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לאור הודעת ראש הממשלה, שחברי הממשלה צריכים להיות פה בכל רגע, אני מציע להפסיק את הישיבה כעת.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

לא. ישנם חברים, שבכלל יש להם צורך לברר עוד כמה דברים לפני זה ובתוך זה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני באותו העניין, מחוץ לאותו העניין האסטרטגי שאנו דנים עליו. אני חושב שזה ברור עכשו לכולנו, שאנו עומדים אולי שעות לפני הכרעה סופית והישוב מלא חרדה ודאגה לבאות.

לדעתי, הישוב היה רוצה לראות את כל העם, כל המפלגות במדינה, מאוחדים בהנהגה ובאחריות, על כל מה שאנו עומדים עכשו לעשות.

אתמול היתה לי שיחה עם ראש הממשלה בנדון זה, ביררנו את העניין בינינו. אני אינני רוצה עכשו להכניס כאן עניין של מפלגות ויצרים וכל מיני דברים, אותי זה מעניין כעת כשלג דאשחקד, כל המפלגות וכל הצרות האלה. אותי מעניין כעת שיהיה רצון מאוחד של כל העם כולו במאבק שאנו נתונים בו.

אני רוצה להציע לממשלה, שנפנה מיד לשלש מפלגות: גח"ל, רפ"י ואגודת ישראל, שהם יצטרפו לממשלה ולא ניכנס עכשו לדיון כיצד ומה. נמסור את זאת לראש הממשלה, מטילים עליו את העבודה הזאת. לדעתי, זו כיום עבודת קודש, לרכז ולאחד את העם בתוך הממשלה ובאחריותה, ונוכל לומר: אנו את שלנו עשינו. אם חלילה זה לא יהיה, אני אראה בזה אסון, אם יתהלכו מפלגות שיגידו, עמשים חשבונות כאלה וכאלה לא רוצים לצרף אותם. דיברתי גם עם אנשים שונים, עם מנהיגי מפלגות ובשיחות הם הסכימו לדבר זה.

אני רוצה שאנו נקבל החלטה ועוד היום לעשות את הפניה הזאת למפלגות ולצרפן לממשלה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אני רוצה להפריד בין הסעיפים. נלך לפי סדר זה.

שר האוצר פ. ספיר:

בענין שהוחלט עליו לפני חמשה רגעים, שיהיה בירור, לזה אני רוצה להגיע.

שר השיכון מ. בנטוב:

הבנתי שאת הדיון שהיה קודם העבירו ליום ראשון.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

קיבלתי פתקה ממר שפירא, שהוא רוצה לברר קודם כל ענין אחד, שבשבילו הוא יסודי. אם חבר רוצה להרחיב את הדיבור ולהתייחס להצעתו או לא - גם זה מותר.

שר האוצר פ. ספיר:

אם זה יהיה סעיף נפרד - אני לא אתייחס לזאת.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

הסעיף הזה שמר שפירא העלה, מונח על השולחן.

שר האוצר פ. ספיר:

לפני עשרה רגעים החלטנו שיהיה בירור על מה שנמסר כאן. אם זה הופך לסעיף ראשון, זה משהו אחר.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אמרו בדיוק ההיפך. אמרו שאנו עכשו, לפי שעה, מפסיקים בענין זה. מפני שאני אמרתי שמר שפירא רוצה לעורר שאלה, שהיא מענין לענין, באותו ענין. הוא רואה אותה כחשובה.

שר האוצר פ. ספיר:

אז אני לא רשום ראשון לרשות הדיבור.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

כל חבר ממשלה ידבר כפי שהוא רוצה על מה שהוא רוצה. אני חושב, שהבירור על המצב הבטחוני והמדיני שלנו, לגופו של ענין, קודם לבירור על הרחבת הממשלה. גם מי שרואה את זאת כדבר דחוף ביותר, אפילו מבחינה טכנית, הרחבת ממשלה עלולה לקחת שבוע ושבוע זה עלול לקבוע.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מי אומר שצריך לקחת שבוע?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני אומר.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

המצב הוא רציני וחמור. אני מציע שלא נתמקח. אפשר להגיד, דוקא מפני שהוא טיפל בזה, הוא יכול להגיד לך שאפשר לעשות את זאת בטלפון אחד. אני רק מבקש לדון ברוח טובה.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני יכול להגיד רק דעתי שלי. אין לי ספק, שהמון דברים אינני יודע, גם בתחום שנגע בו השר שפירא וגם בתחום ששמענו בו היום אינפורמציה. אני חייב לדבר על יסוד אי-ידיעה שלי.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

שהיא גדולה בודאי.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני משער לעצמי. אני לא יכול לדעת מה גודלה.

בדרך כלל, עד כה הזמן פעל נגדנו וכל הקלפים נמסרו, קלף אחרי קלף, לפי תכנית של נאצר. אבל אין שום ספק, שהוא ניצל כל הזדמנות, כל מחל, כל כשלוש של או-תאנט או המדינות המערביות, הוא הוציא עוד איזה קלף שהיה לו או לא היה לו.

אנו צריכים לדעת - ואינני מדבר כאן על הצד הטכני, שבינתיים הצבא המצרי מתפרס בסיני, אינני מומחה לזאת. נזכרתי בניתוח שהיה בזמן הפלישה לצרפת בין ברדלי ובין פטון, שפטון טען אם לא נתקדם מהר, הגרמנים יתבססו; אם נלך ונזוז, נעשה את זאת בלי קורבנות ובזמן קצר. בויכוח זה בודאי יעסקו היסטוריונים. חסידי פטון טוענים, שהדבר שפטון אמר שהזמן קובע - הוא שקבע שהמלחמה לא נגמרה בסתיו 1944, אלא באביב 1945. אין ספק שצבא שנמצא במקום וישנה דריכות - הוא מתבסס. אם אנו מדברים על קרבנות, מאד יתכן שכל יום וכל שבוע שעבר ולא פעלנו, גרם לזה שיהיו לנו קרבנות הרבה יותר. אבל אנו צריכים לקחת בחשבון, שהקהל בעולם ראה את המצב כחמור יותר לפני שבוע, כעבור שבוע נראה חמור פחות ושבוע לאחר מכן יראה כמצב שצריך לחיות אתו, ואם כי זה לא רצוי ולא צודק וזה לא לפי החוק הבינלאומי, אבל צריך לחיות עם מצבים אלה.

מיצרי טיראן הם בשבילנו דבר חיוני, לכל הסחר שלנו. זה עניין אילת, זה עניין יוקרה לאומי, זה כאילו חתכו את אילת מגופנו. אבל כל שאר המדינות, מדברות על זאת כפי שאמר וילסון, צורך אמיתי להלחם בשביל זה אין לו. אין לבריטים שום סיבה עניינית לפרוץ בכוח את מיצרי טיראן, כי אניות שילכו לעקבה - יתנו להן לעבור. אני מסופק אם מאז קיומו של נמל אילת הופיעה בו אניה בדגל בריטי. אני לא זוכר תופעה כזאת, בששת החודשים האחרונים בודאי לא. לפני זה אני רק הייתי קורא עתונים.

מבחינת מדיניות החוץ, מבחינת מעמדנו החיצוני, דברים שמתמשכים, הופכים לעובדה והעולם כולו מתרגל אליה.

ישנם שני דברים בלתי ידועים. אולי בדבר אחד נהיה יותר חכמים, כאשר יחזור שר החוץ. אני לא יודע מה באמת תעשה ברית המועצות, אם ישלחו אוירונים עם טייסים. עד כה, ברית המועצות, בכל מקום שהיתה מעוניינת, לא שלחה חיילים. עם שובו של שר החוץ, אולי נשמע מה באמת ארצות הברית תעשה. אבל יש דבר אחד שהוא ידוע. כאשר נתפרסמה ההודעה במוסקבה, הודעה חמורה מאד בשבילנו,

היתה שם נקודה חמורה ביותר, שאיזור המזרח התיכון הוא איזור, שהוא מעניינה של ברית המועצות, כי הוא שכן לה. זאת עובדה, שארצות הברית לא יכולה להשלים אתה, כי זה לא רק הפקרת ישראל.

(הרמטכ"ל נכנס לישיבה).

הרמטכ"ל י. רבין:

כעת הייתי מבקש שבכל זאת תשחררו אותי.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

הרי אתה משוחרר.

(הרמטכ"ל עוזב את הישיבה).

שר המשטרה א. ששון:

רצוי להבריק ענין זה לאבן.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

טוב.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

עקרונית, אם ארצות הברית משלימה הלכה למעשה עם הודעה כזאת, היא משלימה; איראן שהיא קרובה לרוסיה יותר מאשר סוריה - משלימה; אם תורכיה, שמאד קרובה עם רוסיה, אפילו עם יוון - אין הבדל, זה איזור אחד. למה אני אומר את זאת? אני אומר כי השיקול הזה לוודא, שברית המועצות תוודא שאיזור זה הוא איזור השפעה שלה, תלוי בדבר אחד כיום - בהצלחתו של נאצר. אם הוא הצליח - הוא וודא את זאת; אם הוכה נאצר - לא וודא זאת.

אם אנו עושים מעשים עם ארצות הברית, או לא בדיוק בהסכמה עם ארצות הברית - האינטרס של ארצות הברית, שזה לא יהיה איזור נתון לאיזור של השפעה של ברית המועצות הוא אינטרס קבוע, בין אם מופיעים כמתקיפים או לא מופיעים כמתקיפים. אם נאצר ינחל את המפלה המדינית הזאת או לא ינחל את המפלה, אני לא מעלה על הדעת - אני לא יושב במועצות של ארצות הברית איך שקלו בזמן קנדי. אינני מעלה על הדעת, שארצות הברית שוקלת את הדברים. אם הם אמרו, אם אמרו את זאת רק מתוך ידידות לישראל, או גם מתוך ידיעה שבהצלחתו או אי הצלחתו של נאצר ייקבע אם זה איזור של ארצות הברית יש לפחות השפעה שווה כמו לברית המועצות או לא.

שיקול שלישי, שאני חייב לשקול אותו הוא, אם אנו נוסים לרכוש עזרה בשבתנו בשקט הרבה זמן, ולא מדובר כאן על יום אחד. אנו יושבים כבר אחרי סגירת שארם-א-שייך חמשה ימים, יושבים אחרי הוצאת כוחות או"ם - שבוע; יושבים מאז התחלת הריכוז של הצבא המצרי - 12 יום, הזמן עובר. אם אנו בזה מחזקים ידידות או מפסידים ידידות פעילה - אינני יודע. איש לא יכול לומר, שכל זמן שנשב בשקט - הידידות תשגשג ותפרח ובמקרה שנזוז, נפסיד את הידידות. הטענה בעד ונגד - איש לא יכול להוכיח אותה, לא אלה שמדברים בעד ולא אלה שמדברים נגד.

ברור, אמר הרמטכ"ל, שלנו יותר קשה לשבת מאשר למצרים. יש לזאת סיבות שונות וקיבלתי אישור להרגשתי זו.

אני מוכן ומוכרח להוסיף כאן עוד איזה נימוק: הגיוס המצרי אינו פוגע במשק המצרי. ההתגייסות שלנו מזעזעת את המשק שלנו. עוד שבוע ועוד שבוע - ממש מזעזעים דברים של הריקמה הכוללת של המשק.

שר השיכון מ. בנטוב:

גם המלחמה, אם תימשך.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אתה באמת חושב שאינני יודע את זאת? אתה לא מבטיח, אם אתה יושב בשקט שבועיים, שלא תהיה מלחמה. אם תשב בשקט שבועיים ואחר כך תהיה מלחמה, זה השיקול שצריך לעמוד עליו בזמן הדיון שלנו.

אנו לא צריכים פה להתחרות בינינו, מתוך ידיעה מה זאת מלחמה. רוב האנשים שיושבים כאן, זכרון המלחמה ב-1914 הוא זכרון די רענן, מי שהיה בצד זה ומי שהיה בצד האחר. והיתה לי שיחה עם החותן שלי ונתברר לי שהוא ואבי נלחמו באותה החזית, רק הוא בצד הרוסים ואבי בצד האוסטרים. אנו יודעים מה זאת מלחמה והבנים שלנו בחזית ויש מי שיש לו נכדים במלחמה. אנו יודעים מה זה הרס ופגיעה בערים ובישובים, מה זאת הריגת אנשים שלנו, שכל אחד הוא בן נבחר. אנו יושבים בשביל זה מסביב לשולחן הזה, כדי לדון על הדברים מתוך התאכזרות לידיעה זו מה זאת מלחמה.

אני חושב, שיש לנו שירות מודיעין נפלא, בודאי מהטובים בעולם. אף על פי כן הוא לא יכול להבטיח בפני הפתעה, כי מקורות המודיעין נסתמים כאשר ניתנת פקודה לביצוע מידי. אם יש פקודה לביצוע - אין מודיעין.

ישנו שטח אחד, שבו עניין ההפתעה מכריע - זה השטח האווירי. השאלה מי יפציץ ראשון את שדות התעופה. מי שיהיה התוקף בעניין זה - 50% הוא המנצח. לא בשטח השריון ולא בשטח חיל רגלים. גם זה צריך לקחת בחשבון.

מכל הדברים שאמרתי, ברורה הדעה שלי. אף על פי כן, אני חושב, שהואיל ומחר בלילה יבוא אבן, אני מציע שהסיכום יהיה מחר בלילה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני רוצה להציע לסדר - לגבי הדברים שהשמיע השר שפירא, נחליף עכשו כמה מלים. לגבי העניין הקובע - במילא לא נחליט לפני שובו של שר החוץ, כשהיו כל הנתונים בידינו. עם כל החומרה שבדבר, אני לא רואה תכלית בויכוח זה עכשו. אולי את הדיון הזה לא נקיים עכשו.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

לא נעשה על זאת ויכוח. אני נוטה להצעתו של השר קול ואם לכרמל שביקש רשות הדיבור, אין דבר נגד - נצביע.

שר התחבורה מ. כרמל:

אם אתה רוצה להצביע אחרי דברי, יותר טוב.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

לא. אני מציע שעכשו נטפל בהצעה זו. גם אני רשום ואני רוצה להגיד משהו בענין זה. ועכשו, אנו דנים רק בסעיף זה.

המשך הדיון נדחה לישיבה הבאה

(צ. דינשטיין וא. לבבי עוזבים את הישיבה).

ב/46. הרחבת הממשלה נוכח מצב החירום

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אולי לסעיף זה לא אתה תהיה הראשון. כי אם אתה תהיה הראשון - זה לא טוב.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אני רוצה למסור אינפורמציה.

שר המשטרה א. ששון:

אולי השר שפירא יסביר איך הוא רואה את זאת, איך לצרף לממשלה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

בשבוע שעבר, בישיבת ועדת השרים לעניני בטחון, אמרתי כי אני מציע לצרף לישיבות ועדת השרים לעניני בטחון חברים משתי מפלגות. כאשר אני אומר שתי מפלגות - לא אעשה מקח וממכר על השלישית. יש לי הצעה גם לגבי השלישית - מדובר על גח"ל ורפ"י. בא אלי בגין ואמר כי צריך להרחיב את הממשלה. אמרתי לו איזה דבר.

כאשר ישבנו בוועדת השרים אמרתי, שאני מציע שאנחנו לישיבת ועדת השרים - כל הדיבור הרי הוא בעניני בטחון כעת, מדברים על הסכנה, על מצב חמור, ברגע זה לא חשוב אפילו שיכון, לא חשובה הכלכלה, לא חשובה אפילו הבריאות, אם כי ברגע זה מה שמעסיק את כולם, זה בלי ספק עניני מצב המלחמה. אמרתי דבר, שנדמה לי שיכול להיעשות בלי ויכוחים גדולים - שנצטרף לוועדת השרים לעניני בטחון חברים משתי המפלגות. אני לא חשבתי שמפלגה עם 3-4 חברים בכנסת - לאגודת ישראל יש ארבעה חברים, ובעצם אם אתם רוצים לדעת, פנתה אלי מפלגה גם של שני חברים ושל שלושה חברים, כי אנשים רוצים לדעת. זה עלי יקל הרבה מאד, כי כך כמעט כל אחד רץ, שואל שאלות, רוצה לדעת. אני מדבר על המפלגות שיש להן עשרה חברים לפחות; 12 חברים - בודאי, ובודאי מי שיש לו 23 חברים. קיבלתי מכתב לחוד מ"המרכז התופשי". זאת היתה הצעתו ואני גם עכשו מציע זאת. כאשר שאלו אותי בישיבה הראשונה מה הסטטוס, אמרתי שאני בעצמי עוד לא יודע, זה ישתחז באיזה אופן והוא ישתכלל.

יכול להיות, אם חלילה נכנסים לדברים והם לא נכנסים, אני מתהלך במחשבה, ואני מכיר את עצמנו, אני יודע ששום גוף גדול לא יכולים לקיים, הייתי רוצה שתהיה בתל-אביב ליד משרד הבטחון ועדת קבע קטנה, של 3, 5 או 6 חברים, הייתי אז אומר משהו מהם או שניהם, אז נצטרך קצת להגדיל. לא יכולים למסור את הענינים פתאום לאופוזיציה. יכולה להיות שאלה של החלטה או לא החלטה, אבל היא לא שאלה. אחת מן השתיים, אם הדבר הוא כזה שעומד בוויכוח וצריך להצביע - הוא בין כה יבוא לממשלה. בכל אופן זה רק פרטים. היות ושמעתי שמועות אלו, חיפשתי דרך ללכת לקראת זאת.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

מה היתה תגובת בגין בשיחה אתך?

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

לא אמר לי כלום.

מה שהוא הציע לי - מאד לא נעים לי לדבר על זאת, אבל אין מנוס - הוא בא להציע ישועה גדולה ונחמה על ישראל. כפי שאתם יודעים, בגין בא להציע שגח"ל ורפ"י יצטרפו לממשלה, בעצם לא הזכיר שמות של מפלגות, הוא אמר על הרחבת הממשלה, על אגודת ישראל לא אמר לי, לא הזכיר. אמר שבן-גוריון יהיה ראש הממשלה, אני - סגן. שאל אותי גם: אולי אני ראש הממשלה ובן-גוריון שר הבטחון. קצת התפלאתי על כך. הוא אמר כי במשך 24 שעות באה מהפכה, בן-גוריון מסכים לזאת, רוצה כזה. על זאת עניתי לו באדיבות. באמת היתה שיחה נפלאה, מאד ידידותית וחברית. אמרתי לו, שאינני מאמין בזה, זה לא יהיה. אמרתי לו: שני הסוסים הללו בעגלה אחת לא יסחבו. אז לי לא יהיה שום דבר נגד אם מפלגה או מפלגות יחליטו, שרוצים בכלל ממשלה אחת, או מפא"י או המערך יכולים להחליט עלי כך וכך. היות ואני כל הזמן טוען, טענתי נגד המלה "הדחה", אני חושב שמפלגה יכולה להגיד לחברה: אתה יותר לא תהיה בממשלה, לא תהיה חבר בממשלה. הבטחתי לו למסור את זאת. אותו הדבר אמרתי למר שפירא.

מה שאני מניח על השולחן - זו ההצעה השניה. כאשר הצעתי זאת בפעם הראשונה, ראיתי שברזילי היה קצת במבוכה, אולי צריך היה להתייעץ. אני מציע את זאת ומוכן גם להגן על זאת.

אני לא כל כך נבהל אם אומרים בציבור, ואפילו אם ב"הארץ" מופיעה מודעה גדולה: האזרח רוצה הרחבת הממשלה, רוצה ממשלה לאומית וחתום על זה - אזרח. זה מותר, זה לגיטימי מאד. ישנו גם מאמר הכתוב בסגנון די "לייטיש". אני חדלתי לקרוא את "הארץ" מהרגע שהתחיל להיות כמו שהוא - חדלתי לקרוא אותו.

שר השיכון מ. בנטוב:

נרשמתי אמנם לויכוח אחר, אבל אני רוצה להגיד משהו גם לענין זה, אבל אבקש להעביר אותי לסוף.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב, שהרחבת הממשלה זה דבר חיוני, בגלל שני נימוקים. שתי אפשרויות לפנינו: יתכן שאנו נכנסים למלחמה. לפי מה שאני שומע, כמעט רוב המסובים בודאי שמסכימים. חלק שהיה רוצה לדחות את זאת...

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

לדחות כולם רוצים, השאלה אם אפשר או אי-אפשר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם נכנסים למלחמה, אז צריך לרכז סביב הממשלה כל מי שאפשר, כל מי שרוצה. ואני משבח את האופוזיציה, שבמצב כזה ובתנאים כאלה באה ואומרת ומציעה שירותה. כי במצב זה יכולה להיות אופוזיציה. מה שלא יהיה, זה לא דבר קל, לא הולכים לאיזה דבר שהוא כל כך נוח, למה לקבל אחריות? ואם הם רוצים להשתתף באחריות זו, אני מעריך את זאת מאד, מפני שזה ענין של חיים ומוות בשביל כל אחד.

אם נרחיב - בכל אופן יש לזה ערך כלפי החיילים שעומדים בגבול, ושם עומדים לא רק חיילים של מפד"ל והמערך, גם של רפ"י וגח"ל, כלפיהם זו הרגשה שהם בתוך האחריות, זה מחזק את המוראל שלהם, זה מעודד אותם. זה יכול לעודד אחרת לגמרי את יהדות העולם, את הציונות, כי הם רואים כשאנו נמצאים במצב כזה - הקצוות התאחדו. זה גם ישפיע במידה מסוימת על גויי העולם, שאם יהודים יכולים להתאחד, סימן שהגיעו מים עד נפש.

אבל אני אומר, גם אם לא תהיה מלחמה, נניח אם נבוא בעקבות דיונים, לדחות את זאת, אבל גם להחליט על דחית מלחמה צריך אומץ רוח רב היום. אתה מבין את זאת יפה מאד, כי זה לפעמים לקבל החלטה נגד דעת קהל סוערת, דעת קהל של חיילים שנמצאים בגבול, שרוצים לעשות משהו. ושני הגורמים שהוזכרו הם דוקא לגבי זה אולי יותר קיצוניים, נניח משפירא או ממני או מבורג. בכל זאת אני חושב, שקבלת החלטה תהיה אחראית יותר וקלה יותר, כי הכתפיים תהיינה יותר רחבות ולא יהיה מי שיתקיף. מי יודע, כאשר אני בא להכריע לכאן או לכאן, עד כמה נמצאת לפעמים בתת-ההכרה ההרגשה, שאיך שלא אכריע ואם אכריע אחרת, מי יודע מה מפסידים פה. לכולם יחד יש לפעמים אומץ רוח לומר לא.

על הויתור צריך להיות אומץ רוח מאשר על פעולה.
לכן חשוב מאד שתהיה קשת יותר רחבה.

שלישית, במלחמת השחרור היתה ממשלה לאומית. לא היתה "חרות", כי אז היתה פרשת הפורשים והיתה מלחמת אחים בתוך זה, אבל כל אלה שהיו ב"הגנה", היה אותו חלק של גח"ל שלא היה בפורשים, נמצא במלחמת השחרור, כולם יחד.

במבצע סיני היה - לפי הגדרת הרמטכ"ל - כלפי המצב של היום, טיול.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

היו עוד גורמים שעזרו לנו, גויים שעמדו לצדנו - גי-מולה ואידן.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם אני השתתפתי בכמה התיעצויות ואני מקוה ואני בטוח, שאפשר להביא את ההרחבה תוך כדי כמה שעות, לא ימים, כי אם שעות. ההרגשה של אלה שאני נפגשתי אתם היא הרבה יותר חמורה מאשר לפעמים אני בעצמי משער, עד כדי כך שמוכנים לכל, מוכנים גם לויתורים.

אני לא יודע איך יכולה הממשלה לדחות, כאשר באים אנשים המציעים שירותם. לא מוסרים להם את השלטון. אני לא מדבר על ההצעה הראשונה, שבן-גוריון יהיה ראש הממשלה. אני מדבר על הצעה אחרת לצרף את גח"ל ורפ"י, פרט לראש הממשלה. יש כל מיני הצעות, כדי שאותו הציבור יהיה בפנים.

את תיק הדתות אני מוכן למסור, אני לא אהיה בממשלה. אני אבא של ארבעה ילדים, כולם בחזית, שניים מהם בחזית הקדמית, צנחנים, אני לא יודע לקראת מה הולכים. אם אני חושב שדיין יכול לתרום, אם אני חושב שבן-גוריון יכול לתרום, אם בגין יכול לתרום ואם הם רוצים - מדוע לא? מדוע אני צריך לחשוב שאני אחראי יותר מכולם ואני צריך בעצמי לשאת במצב? מדוע לא לאפשר גם להם במצב כזה? האם זו תהיה מלחמה קטנה? זה קיום או לא קיום של כל אחד כפרט ושל העם. במצב כזה צריך לעשות חשבונות?

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אולי אפשר לשמוע הצעתך - מה אתה מציע?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אגיד לך מה שאנו מציעים: לשבת אתם והם יביאו את מה שהם דורשים ונראה מה שאפשר לקבל ומה אי אפשר לקבל.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אמרת, ורהפטיג, שאפשר לעשות זאת ב-2-3 שעות. מה

אתה מציע?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מציע הצעה אחת - לצרף את רפ"י וגח"ל. להזמין את בן-גוריון שיהיה שר הבטחון ולהזמין את גח"ל, שיתנו טובי אנשיהם, יהיו בזה בגין וספיר. זאת הצעה אחת.

אני יכול להציע, אם בן-גוריון לא ירצה ללכת לזה

- את דיין. זאת אני מציע.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מבין את כל ההתרגשות וההרגשות הסוערות במקרים כאלה, כולנו מעורבים די באופן אישי, כולנו יודעים את האחריות. אבל אחד מהדברים החשובים במקרים כאלה הוא לשמור על קור רוח ועל חשבון מדויק, ריאליסטי של דברים, לא להגרר אחרי סיסמאות, שבסופן לא יכולות לתת דבר קונקרטי, אלא להיפך.

זה נכון שיש בעולם דוגמאות, בהרבה ארצות, כאשר פרצה מלחמה, השתדלו להקים חזית משותפת, ממשלה רחבה. אנו עדיין כולנו משתדלים ומקווים, שאולי אמריקה וכו' ישפיעו ומלחמה לא תפרוץ. אני מעריך שמספיק לג'ונסון לשלוח אניה אחת לשארם-א-שייך ומלחמה לא תפרוץ כרגע. כל זמן שאין מלחמה, אני חושב שזו תהיה תעודה שהממשלה הזאת התבלבלו עשתונותיה, לא בטוחה בעצמה, לא יודעת מה לעשות, מחפשת בנרות אנשים שיצילו אותה. זה לא הרגע. אינני יודע מה יהיה אחרי שיתקיפו. לא הייתי מוסר לבן-גוריון להיות שר הבטחון, פשוט לגופו של עניין. אני מכיר אותו, ישבתי איתו בשתי מלחמות, יש לי מזל, רק לשפירא אותו מזל שהיה בממשלה. אני ראיתי את זאת במלחמת העצמאות ובסיני.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

צריך להיות לכם נסיון.

שר השיכון מ. בנטוב:

יש נסיון גם עם שר הבטחון הזה.

אני גם מעריך, שבן-גוריון הוא לא אותו בן-גוריון

שהיה. יש גורמים שונים, לא הייתי סומך עליו.

לעומת זאת, אני מאד מחשיב אם יקחו בתור צעד

ראשון עניינים שקשורים במצב, לא עניינים של דתות, לא ענייני כלכלה. אנו יודעים בעניינים של חוץ ובטחון, שהם בעצם נחתכים בועדה הזאת, אחר כך הממשלה מאשרת. אם משתפים אותם בועדה זו, אני חושב שהם שותפים בכל מה שנוגע למצב ויכולים למצות שם את כל יכולתם. יכולים להרצות שם את ההשקפות שלהם. אם יהיה צורך, אם יתברר שיש פלוגתא, שיבוא דיין ותהיה לו השקפה לגמרי אחרת בתוך הועדה וזה יהיה דבר די רציני - יביאו את העניין לישיבת הממשלה והממשלה תשמע את הדעות.

דבר נוסף, מכיוון שאנו אומרים שאנו לא עוסקים בענינים אופרטיביים, אינני יודע אם לא צריך להקים ועדה של כמה רמטכ"לים, של אנשי צבא לשעבר, ישנם: דיין, יגאל ידין, חיים לסקוב, 4-5 אנשים, אולי יצרפו גם אנשים שאינם בצבא, גם יגאל.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

גם לסקוב איננו בצבא וידין איננו בצבא.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני אומר: אקס אנשי צבא. יגאל הוא שר. אני לא מציע, שאנשים אלה יכריעו, אבל יש בעיות. נניח שאנו מתלבטים בשאלה אם נחכה עוד 48 שעות, אם זה יזיק או יוסיף, לא הייתי מוותר על דעתם של אנשים אלה, שהתנסו במצבים דומים בצה"ל או במקרים דומים.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

זאת הצעה שניה, נוספת.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני הולך בקו זה. מה שאפשר בשלב הנוכחי - אפשר לעשות, מקסימום להבטיח ריכוז כל הכוחות. אבל תיכף להתפס לבהלה ולהגדיל את הממשלה - לא צריך.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כמה הרוגים צריכים להיות?

שר העבודה י. אלון:

מספר ההרוגים נקבע לפי מספר השרים?

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מקוה, שהאמריקאים עוד ימנעו בעד המלחמה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אני מבקש לגייס את כל קור הרוח וטוב הטעם. זה לא מן הברורים החמודים ביותר.

שר התחבורה מ. כרמל:

אני נרשמתי לדיון לנושא אחר.

שר האוצר פ. ספיר:

אני מקבל את הערת ראש הממשלה, לגייס את מיטב השקט ומיטב הסבלנות, אבל זה הדדי. צר לי, ששר הפנים ידידי רוגז מהבוקר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

רוגז מלפני שני ימים.

שר האוצר פ. ספיר:

אני אוהב לראות אותו שקט ומחייך, כי אז הוא יותר צודק. והוא רוגז על איזה דבר שזה תמוה ביותר בעיני. אולי הוא רוגז כי לא קרא בעתון את הצעות מפא"י. מזכירות מפא"י החליטה 4 החלטות, שכולן קונסטרוקטיביות. אז אני מניח שאין יסוד לרוגז על ההחלטות.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

מה שמפא"י החליטה, כי כאילו לא חשוב, למפא"י אסור להחליט ולפרסם. להחליט ולפרסם מותר ל"ע.

שר האוצר פ. ספיר:

היא החליטה החלטות קונסטרוקטיביות: אחת - לצה"ל, אחת - לעולם, אחת - לממשלה שיושבת כאן. אני תמה על כך, מפני שידידי, שר הפנים, הוא אפילו ראש מפלגה והוא יודע שיש כתובת למפלגה. אני לא בר-סמכא לדבר בשם המפלגה.

בענין שאני יודע, וזה לא סוד, הכל יש בעתוני הערב והבוקר, שמפד"ל לקחה את היוזמה והיא מטפלת בזה. זה ליגלי ביותר במשך שבוע או כמה ימים. שר הפנים מטפל בזה באופן נמרץ כמה ימים. כי רק ביום שלישי או שני הוא סיפר לי על כך והשביע אותי. לולא שמעתי זאת בחוץ, הייתי קשור בשבועה ולא הייתי יכול לדבר על זאת. אני תמה על זאת מדוע מפא"י אסור לה לדון ולהחליט, מדוע ל-29 חברי כנסת אסור להחליט?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אמרתי שאסור להחליט?

שר האוצר פ. ספיר:

ולאחרים מותר לדון ולהחליט. לולא גייסתי את כל אורך רוחי, יכולתי אפילו לשאול איזה שאלות לנקודת הדיונים והבירורים.

אני רק רוצה להגיד, שכל מי שמתאר את ההכרעה הגורלית שאנו צריכים לקבל, אולי אתאר זאת השוואתית, כל מי שיתאר בין מה שעוד עלול לקרות או לא לקרות עכשו ובין סיני ומלחמת הקוממיות, זה כעת כפול 77 פעם. ב-1956 הובילו אותנו לחופה שני מחותנים כאלה נכבדים - צרפת ואנגליה ואין לזאת שום השוואה.

אמר השר ורהפטיג: אלה מוכנים לכל אחריות, יודעים חומרת המצב. לגופו של ענין, מדוע חשבתי שצריך בכל זאת לדון על הענין הראשון? מפני שאני חושב, שזה עלול להיות ענין של יום-יומיים או של שעות. נניח שנכנס הרמטכ"ל ומספר על מיגים שחדרו לשמי ישראל ואנו כבר יושבים כאן ולא צריכים לחפש אותנו ואנו צריכים להכריע.

מדוע הזכרתי את שנת 1949? הכל צריך להיות בשביל המאמץ העליון, לשם הענין הלאומי הגדול. 1949 שוקלים גם כן בענין של המערך הלאומי הגדול. אין משקל סגולי של אחד יותר והשני פחות - יש לכולם אותו משקל.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

כולם שווים ואחרים שווים יותר.

שר האוצר פ. ספיר:

אני יכול להביא חשואות מהתקופות ההן.

אני רוצה להגיד מדוע הייתי מחפש מקסימום שיתוף לענין, לשמו ולמענו אנו מדברים שנחוצו השיתוף ומדוע כל דבר אחר יסבך? אני יודע שיש בינינו לפעמים "פיין-שמעקערים", שאני יכול לשמוע רק מה שמספר לי שר הפנים - במידה שהוא מספר לי, ואם הוא מספר לי רק במידה קטנטונת. אני לא צריך לשמוע מה שהוא מספר לי כדי להיות מזועזע מכל חרושת השמועות וכל הגל של אותם האנשים לערעור המוראל. אני אביא 2-3 דוגמאות:

אתמול או שלשום אפילו היתה קונפרונטציה, ניסו לגייס פרופסורים בשביל להגיד לממשלה שתסתלק. אתמול סיפר לי איש, שאשתו סופרת, שבאו אליה אתמול סופרים שמארגנים חתימה, שיביאו פטיציה לראש הממשלה, שראש הממשלה והממשלה הזאת יכולה לעשות את השירות הלאומי הכי גדול בזה שהיא תסתלק. ואני לא יכול שלא לראות את זאת. אני אוהב להיות נאיבי, אבל אינני יכול. אפילו אני לא יכול להשתחרר ולהגיד כי מי שצריך לבוא ולהציל אותי, ביום שני, זה האיש שהיתה לו דעה על ראש הממשלה ועל הממשלה, רצה להופיע בכנסת ולהגיד מה שיגיד, שזה אפילו לא בא לידי דפוס ולא ידי ביטוי. שמעתי - ולא מאחד - מה הוא רצה להגיד בועדת חוץ ובטחון. אחרי הדיבורים האלה על ראש הממשלה, בין אם יהיה ראש ממשלה ובין אם יהיה סגן - האם זה כבר מותר? מבחינה זו, אם יש הגדרות כאלה, אז להיות סגן מותר ולהיות ראש ממשלה אסור?

אני רוצה להגיד, אני בדרך כלל אפילו בתקופה זו הייתי תמים. 12 שעות חשבתי שמדברים באמת על הרחבת הממשלה ושאלתי את שרף, "בונה פידה", לפני שהלכתי לשפירא, מה דעתו של שרף. במידה שמדברים, רבותי - ובטחון זה לא הענין היחידי, מדברים בעצם על החלפת הממשלה. אני לא נכנס לתיאור פסיכולוגי, שכך היה התיאור הדרמטי ב-1955/56 עם שני אישים של הממשלה, אחד שמו לבון והשני שמו שרת; לבון כי היה קשור ב"פרשה" ושרת לא היה קשור ב"פרשה", התיאורים הדרמטיים המהלכים במדינה שצירופו של בן-גוריון ברגע זה - זה המבצע.

אז מדוע אני מתנגד לבן-גוריון כשר הבטחון או כראש הממשלה - אני בכלל לא צריך להגיד. כשר הבטחון - הסברתי לאיש אחד, אמרתי את המסקנה שלי, לא מפני שאני בעל נסיון כזה ששרתתי תחתו. ההבדל ביני ובין הוא בזה, שבמלחמת השחרור שרתתי תחתו ב-3-4 דרגות יותר למטה.

מי שמאמין שאפשר לסדר כך את הענין במשך שעות - אשרי המאמין. אני מקבל את חרדתך, מר ורהפטיג, עם כל כאב לבך, דיברת על ילדיך. אבל מי שמאמין שניתן לסדר את הענין כך - משלה את עצמו.

אינני יודע מי מציע את דין. לי הציע פרס, בשם רפ"י הוא מוסמך לדבר, ושמועון פרס אמר לי - ולא הייתי יחיד כאשר אמר - נשלח יוני דואר לכל הארץ, שבן-גוריון צריך להיות ראש הממשלה ושר הבטחון ואשכול - סגנו. בשם רפ"י מוסמך שמועון פרס לדבר ולא שר הפנים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מדבר בשמי ובשם מפלגתי, ולא בשם רפ"י.

שר האוצר פ. ספיר:

אני לא מתייחס לדיין אישית. שמעתי פעם מבן-גוריון, שדבר אחד אסור לעשות - שתהיה הפרדה בין ראש הממשלה ושר הבטחון. זאת הוא אמר בזמן של שקט. אני יכול להניח, כי בזמן חירום זה נכון שבעתיים.

דיין כשר הבטחון - איש לא פוסל אף אחד פה. אני כאזרח הייתי נאבק לא למסור את הכרעת הענין כיום לאיש בגיל 81, זה דבר יקר מדי. אני לא בטוח אם זה יהיה בן-גוריון או אנשים אחרים. אבל אני אומר - דיין, ההצעה השניה שלו, זה לא פותר כנראה את הבעיה של כניסת רפ"י לממשלה.

מותר לי, אני מדבר כאחד מ-45 או 49 ששוקלים בענין, זה זעזוע לא קטן. אני מניח שאנו עושים כמה וכמה דברים בימים אלה, שעומדים נוכח הכרעה או לפני הכרעה. אני חושב שזה זעזוע בחלק הצבאי, בפיקוד. יכול להיות שאת דיין אתה רואה לא כציביליסט. מי שאומר: דיין לא כציביליסט, כשר הבטחון אלא בגלל תכונותיו, אופיו כמרשל, כמרשל יש לו דעות בענינים פרסונליים עד לענינים כוללים. וזה הכל למען המאמץ, למען החרדה? ואני שותף לכל חרדה - האם היא תוקטן?

שאלתי בשיחה חברית ידידותית את שר הפנים - הוא לא עושה סוד מדעותיו. אני עדיין לא החלטתי. אני מכיר ליד שולחן הממשלה במשך 12 שנה את השקפותיו של שר הפנים, הן ליגליות, חרדה לענין. אני חושב כי בדיבורים שאני שומע יש דברים שהם עילות שונות שנחוצות למישהו וחילופי משמרות הם גם כן עילה. האם אנו מחפשים להוסיף עילות, לתת עילה?

אני חושב שזה לא תגבור לממשלה. אמרתי את זאת אתמול ואני אחזור על זאת כעת. אתמול אמרתי במזכירות שלי, אני חושב שבנתונים האלה, בתנאים אלה, הסדר זה מתוך הכוונות הכי טובות של אלה שמציעים אותם - זה מיקוש הממשלה ולא חיזוקה.

אין דבר יותר ליגלי מאשר לרצות החלפת ממשלות, החלפת אישים. ראש הממשלה ילך וראש ממשלה יבוא - ומדינת ישראל תתקיים. אינני יודע אם זה מתאים היום - וזה לא רק ענין של שעות.

אתמול אצלנו דנו בזה בפעם הראשונה. ואני לא נכנס איך ובאיזו צורה יכנסו. הם לא יחידה אחת, זה שתי מפלגות. אני בודאי לא מתנגד לאגודת ישראל.

מדברי משתמע שאני ב-26.5.67, בשעה 12.40, לא רואה את זאת כענין של עדיפות עליונה, שבזה אנו צריכים לעסוק. עצם הדבר, שבמקום להיות נתונים לענין שנחוץ להיות נתונים בו ואשר ביקשו אותנו להשאר כאן בגללו - אנו נתחיל להתעסק בענין זה?

שר המשטרה א. ששון:

אמנם נרשמתי לבירור ההוא, אבל אני רוצה לומר כמה מלים גם בקשר לענין זה.

הרמטכ"ל אמר לנו שאוירונים נכנסו לשמי הארץ. לו היינו מצליחים להפיל אותם - היתה פורצת מלחמה.

[REDACTED]

[REDACTED]

שר המשטרה א. ששון:

לו היינו מפילים אותם, היתה מתלקחת המלחמה. אנו נמצאים במצב חמור.

שמענו הבוקר שתי סקירות: אחת מראש אמ"ן, שהסביר לנו איך העניינים התפתחו מיום ליום, איך הפכו ליותר חמורים ואחר כך סקר את המצב הרמטכ"ל. וראש אמ"ן סיים את דבריו בשתי מלים: הזמן פועל לרעתנו ועלינו לבחור את הרע במיעוטו.

בא אחריו הרמטכ"ל והסביר לנו את המצב ואמר, שהיום אם אנו נפתח באיזו פעולה, יש עוד סיכויים; והוא אמר שהוא מאמין, שיש סיכויים שאנו ניתן להם מכה. הוא לא יודע מה יהיה אחר כך.

מר ורהפטיג, אתה פה דיברת על הילדים שלך, שנמצאים בחזית. אם תתלקח היום מלחמה, כפי שאמר הרמטכ"ל, שזה מצב קשה, זה יהיה קרב קשה, אבל הוא מאמין שנצליח. כאשר הוא אומר שהמצב הוא קשה, פירושו הפצצות וקורבנות, הרס לגבי הישובים. אבל בכל זאת אמר - שנצליח. אם נדחה את העניין ונתווכח בינינו איך תהיה מורכבת הממשלה - פירושו הגדלת הקורבנות. ואינני חושב שאנו רשאים לשחק בחיי הילדים שלנו, אין לנו רשות זו להגדיל את הקורבנות, להגדיל את שפיכות הדמים והרס הישובים.

אתמול היתה לי שיחה עם דיפלומט, לא אזכיר את שמו, דיפלומט ידיד שמסר לי על השיחות המתנהלות בין הדיפלומטים, בינם לבין עצמם, על הדיווחים שמסרים לממשלותיהם, בקשר לדברים האלה של חיזוק הממשלה, חיזוק העניינים, שישראל נמצאת במבוכה, שישראל לא היתה במצב כזה. אינני חושב שאנו ראויים להשמצות כאלה ולדיווחים כאלה.

דבר שני, אם מחר יהיה פלוני או אלמוני שר הבטחון, האם יוכל לשנות? ראינו את כל התכניות, האם יש לנו זמן לשנות והאם המטה הכללי יסכים לזה? אנו צריכים לקחת בחשבון את המטה הכללי, את דעת הרמטכ"ל וכל ההכנות האלה שנעשו.

אני מסכים להצעותיו של ראש הממשלה. אם העניין הוא בטחוני, אם רוצים לעזור לבטחון, יקבלו את הצעת ראש הממשלה.

שר החקלאות ח. גבתי:

לא נרשמתי לנושא זה. אני שומע את הדברים כאן ויש לי הרגשה, שהחבלה הגדולה במצב הכוונות נעשית פה עכשו. אני מצטער שאני צריך להגיד דברים אלה. אני חושב שזו זריעת מבוכה עכשו עם הדיבורים על הרחבת הממשלה. אני חושב שזה אחד הדברים הקשים ביותר, המסוכנים ביותר שעושים בכוונות הטובות ביותר.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אלה שמציעים פה, זה בודאי כוונות טובות.

שר החקלאות ח. גבתי:

אני חושב שהעם היום מאוחד. מה שעבר עלינו בימים האחרונים, זו הוכחה שהעם כולו מאוחד, והוא מאוחד מסביב לממשלה זו. ואינני חושב שאיחוד זה טעון השלמה על ידי זה שיוסיפו 2-4 שרים לממשלה.

אני מסכים עם ספיר, אני רק יכול להשתומם לתמימות של שר הדתות, שהוא סבור שבמשך שלש שעות הוא יכול להרחיב את הממשלה. העניין איננו הרחבת הממשלה. מה לעשות, איננו יכולים ללמוד גזירה שווה ממדינות אחרות ומצבים

שונים. היום כל הצעה של הרחבת הממשלה פירושה החלפת הממשלה ולא רק הממשלה. יכול להיות שמישהו סבור, שיש לו די זמן לדון, להתווכח, לברר אם צריך לעשות משהו או לא, גם לדון עכשו איך להרחיב את הממשלה. מה לעשות שאני חי בהרגשה, שזה ענין של שעות, לפי הערכת המצב שלי, אולי אני טועה. יש לי הרגשה שזה ענין של שעות ואיש מאתנו איננו יכול לדבר בבטחון מה יהיה בעוד שעה. להעסיק עכשו את הממשלה, ולא רק את הממשלה, בויכוחים ודיונים איך לשנות אותה - וזה לא יהיה שינוי קל, זו החלפת הממשלה - אני חושב שזה פשע. זוהי הרגשתי.

אני מציע לחברים היום להוריד ענין זה מן הפרק. יתכן שיהיה מצב, שאנו נגיע למסקנה שיש לדון על זאת מחדש, אז נדון מחדש.

בקשר עם שיתוף אנשי מפלגות האופוזיציה, אני מעלה מחשבה. אני מדבר על מסגרת של שיתוף, מה שהיה - שיתפו אותם בועדת שרים לעניני בטחון. נדמה לי שצריך אולי להקים מה שקיים במדינות אחרות בתקופות כאלה ולא רק בתקופות כאלה - מועצת בטחון לאומית ליד ראש הממשלה, שבה ישותפו שרים ונציגים של האופוזיציה, ושם יופיעו הענינים.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

זו ועדת השרים לעניני בטחון. אפשר לצרף אליה מומחים. עשיתי חשבון: אנו - 10; אם מצרפים עוד מפלגות - זה עוד 4-3 אנשים. היתה לי מחשבה אם יהיה לא טוב לבחור מתוך 14 אלה איזה ועד פועל מצומצם של 4-3 אנשים. אם רק לא נגדל ונגיע ל-22, כי אנו מכירים את עצמנו, שכל אחד מיותר מראש, אבל כאשר זה מגיע לענין - אינו מיותר בקלות. גם על דבר כזה אני חושב.

באמת יושבים ימים. אני מבין שהממשלה כולה צריכה להחליט, ואחר כך ישנו מטה, ויש ועדה של 5-6 אנשים, שחושבים שהם קובעים משום מה, או הכי טובים, הם הזרוע היום-יומית לצדי ביום ובלילה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מסכים למה שאמר שר האוצר, שהיו דיבורים לא טובים בימים האחרונים. שמעתי את הדיבורים האלה ובמידה ששמעתי - גם הגיבות עליהם.

עכשו שמעתי את ההצעה שהזכרת אותה. עוד לפני הדיון, בין חברים, אמרתי שהיא לא נראית לי בצורה כפי שהוצעה, כיוון שפירושו של דבר הוא לזעזע עכשו הכל.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

מרמה וכחש וחצאי אמת.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אמרו לי שאפשר להגיע לנוסחה ולשכוח הכל בבת אחת. אמרתי שאני נגד זה שמישהו יבוא, כחליפין לראש הממשלה ושר הבטחון.

חברי ישבו אתמול, אחרי שמעו את כל הדברים, אני לא יכולתי להיות בישיבה זו. הם בדעה שצריך למצוא דרך איך לשותף את נציגי האופוזיציה באחריות, לא בעצות. אם אפשר - שיצורפו כחברים מלאים לוועדת הבטחון. אם זה מחייב צרוף אחדים לממשלה, בלי להכנס למו"מ - גם זה יכול להיות. כלומר, מצטרפים נציגי מפלגות לממשלה ולועדת השרים לעניני בטחון, כלומר - למאמץ של שעת החירום ולא שום דברים אחרים, לא לזעזע שום דבר, כדי לשאת יחד באחריות, כי האחריות היא כבדה מאד וגם כדי להפסיק את הדיבורים על נושא זה. אני רוצה שדיבורים אלה יפסקו, שתהיה הרגשה של ליכוד העם. אני מעריך שהם לא יסרכו.

אני אומר לראש הממשלה ושר הבטחון, אם אחדים שבאים בחשבון לצרוף לוועדת השרים, שיהיו חברים בממשלה בלי צרופים - אני מחייב את זאת, כי אני רוצה שיהיה שיתוף באחריות. והדרך היא, שתזמין אותם אתה ותדבר אתם ותציע להם הצעה זו ותגיד להם, שאין זמן, אנו מושיטים את ידנו לאחריות משותפת. מדובר על ועדת שרים, חברות מלאה בה. אם יגידו שזה יחייב גם היותם בממשלה, אני בעד זה, אבל בלי לזעזע לא את ראש הממשלה ולא את שר הבטחון. אחריות משותפת עכשו בהכרעות, כי ההכרעות צריכות להיות גורליות.

אני מקוה שיהיה רצון טוב זה. אני מציע שנגלה את הרצון הטוב הזה ואני מקוה, שהיד המושטת לא תוחזר ריקם. חברי לא יתנו לזעזע את המעמד של הממשלה ולא את המעמד של ראש הממשלה. זאת אני מוסמך למסור בשם מפלגתי.

שר הבריאות י. ברזילי:

קודם כל, אני מציע לשר ורהפטיג לא להכניס את הנימה האישית. לכל אחד בנים בצבא, לכל אחד דעה וממלא את חובתו גם כשאין לו בנים בצבא.

דבר שני, יש לנו נסיון של מלחמות קודמות. היתה מלחמת שחרור קשה מאד, מפלגה אחת לא היתה בזה. היתה מלחמת סיני והיה אז מה שמציע כעת ראש הממשלה - היתה ועדת שרים מצומצמת של 6 שרים, אשר באופן קבוע שיתפו בהתעצויות את בגין באותם הימים.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

כן? כוונתי לדעת גדולים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אם אתה רוצה שיהיה בוועדת השרים - יהיה בוועדת השרים.

אני רואה חובה להסיר אי-הבנה. לא התנגדתי אז ואני לא מתנגד לשיתוף מרחיק לכת של שתי המפלגות באחריות. השאלה אם ועדת השרים של 10 איש זה הפורום אליו מצרפים אותם, או נחוץ פורום יותר מצומצם של שרים יחד אתם, לענין זה.

הזכיר גם שר האוצר - רבותי, עד כמה שלי ידוע, אולי אני טועה, אם אני טועה תעמידו אותי על טעותי, רפ"י יש לה בענין זה קונספציה אחת ויחידה - חזרתו של בן-גוריון. אם רפ"י לא תשותף על ידי בן-גוריון בממשלה - היא לא תשתתף.

כל מה שסיפר כאן ספיר, הוא סיפר רק על חלק של הפטיציות מסוגים שונים, ואלה לא באים מרוח הקודש. צריך לקחת בחשבון כי בימים כאלה, כשלנו של מו"מ כזה, שהופך לדבר מרכזי, הוא מלא סכנות.

אינני חושב ששולחן זה יכול להחליט בזה, זה ענין של מפלגות. אצלנו לא דנו בזה וכל מה שמדובר פה, נאמר על דעת עצמנו. אם זה עומד על הפרק, נעביר את זאת לדיון במפלגה היום או מחר.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ברצוני להגיד איזה משפטים, ובעצם זה חופף את שני הנושאים.

השאלה הראשונה היא: במה חטאה הממשלה? האם על יסוד מה שהיה עד עכשו צריך להחליף אותה? בדרך כלל, ישנם מצבים כאלה שמחליפים ממשלה. אני שואל את עצמי ובוחר את עצמי בתור חבר הממשלה, שלא ניהל מלחמות, בזה שלא הכניס את המדינה למלחמה עד עכשו. את זאת אני שואל את נציג מפד"ל, האם בזה שלא הכניסה את המדינה למלחמה?

אני זוכר את מבצע סיני ואת המברקים הטרגיים והפתטים שנשלחו על ידי הגבורה, בלי מרכאות, לחו"ל, לצרפת...

(לישיבה נכנסים הרמטכ"ל ר/א י. רבין ואלוף ע.

ויצמן).

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

רציתי לדעת אם שני המטוסים האלה, הם מאותם ארבעת

המיגים שחדרו קודם?

הרמטכ"ל י. רבין:

חדרה רביעיה שהתפצלה לשניים: אחת - הטתה אותנו לכיוון דרומה והשניה - אחריה רדפנו ושניים טסו לכיוון מתחים. ניסינו ליירט אותה בדרכה חזרה, רדפנו אחריה עד מרכז סיני ולא השגנו אותה. טסו בגובה של 50-55 אלף רגל. להפצין מגובה כזה אי אפשר. ה"הוק" אפקטיבי ממש לגובה של 20-30 אלף רגל.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לא היו להם צילומים?

הרמטכ"ל י. רבין:

לא ידוע לנו. פעם הם טסו ב-17 לחודש והיום זו

הפעם השניה.

יש עוד נקודה שהייתי מבקש לכמה דקות לברר אותה

עם שר הבטחון לבר. יש לזה איזה משמעויות.

(ראש הממשלה ושר הבטחון מקיים התייעצות עם

הרמטכ"ל).

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

זו כבר הפעם השניה שחודרים מטוסים לשמי הארץ. בגובה של 55 אלף רגל אי אפשר לתקוף. שאלתי את אנשי הצבא מדוע לא מסתובבים שם אוירונים יומם ולילה. אמרו: נשחק את האוירונים שלנו ויש גבול לאפשרות השחיקה שלנו.

הם מודאגים, שניהם יחד שווה, כל אחד בטמפרמנט

שלו. הרמטכ"ל בדרך כלל מטבעו יותר "געלאסן", השני יותר בעל טמפרמנט.

עכשו אומרים שעוד לא היתה השיחה של אבן עם הנשיא

ג'ונסון. אחרי השיחה נצטרך עוד פעם להתייעץ. זו הפעם השניה שמצלמים שם. נאמר שם בארצות הברית, שאנשינו יעמדו בקשר עם האנשים שלהם ועם כל האינפורמציה שאנו נותנים להם, הם אומרים שלהם ישנה הערכה אחרת.

נחכה עד הערב. אמרתי, כל מה שאנו יודעים, שהם יתקשרו עם האנשים מהשגרירות וידעו אחד מהשני.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

הצגתי את השאלה הזאת. נוכח כל מה שמתרחש מחוצה לממשלה, אני שאלתי את עצמי: במה הממשלה חטאה?

לפני 19 שנה שמעתי מבן-גוריון, לאחר ההפוגה הראשונה היה כנס גדול של מפא"י באיזה אולם ובנאום שלו שם אני זוכר כי הוא אמר: אין לנו לצהול, יכול לקום פעם מנהיג ערבי שיאחד את כל ארצות ערב ואז מצבנו יהיה חמור. וזה קויים עכשו. זה לא באשמת הממשלה.

רוסיה - ביקשתי את יעל שתיתן לי מה שדיברת על ענין רוסיה בשנה האחרונה, כי חשבתי שזה משהו אחר מאשר היה אי-פעם. אבל נניח שהיו מגנים - מה היה נובע מזה? אתה עומד בפני כוח קוסמי, בפני מדיניות של מעצמה אולי האדירה ביותר בעולם, היא הכי חופשית עכשו בעולם. אמריקה טבועה בכוח של ווייטנאם; סין - בכוח שלה, אם כי היא קוראת לזאת תרבות; ורוסיה, אם היא רוצה, יכולה לאכול חמץ ואם רוצה - לאכול מצה, אפילו מצה שמורה. היא חופשית. זה 10 שנים שהיא עובדת על המזרח התיכון והשקיעה בזה מה שהשקיעה. מה ממשלת ישראל יכולה לעשות עד עכשו במעצמות כפי שקיימות, בסככים האלה? אני אומר כרגע בתור אדם.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

היא יכולה ללכת כפי שזה הלך. ולא כדי להצדיק את עצמי עוד יותר, אבל לפי מצב הרוח שהיה במשרד הבטחון, כאשר אני באתי למשרד הבטחון, לא היו קשרים כאלה עם ג'ונסון כפי שישנם עכשו, לזה אני נותן את ראשי.

שר העבודה י. אלון:

זה ידוע, אתה צודק.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

השאלה היא רק מה יוצא לנו מזה?

יכול מאד להיות, שבשברון לב, אני בתור חבר הממשלה, אצטרך לראות שצריך לעבור להתקפה. יכול להיות שזה ענין של שעות - אתאבל על זאת, כי אני כל הזמן בפנים מרגיש מה פירוש מלחמה ב-1967 בשבילנו, עם זה מה שיש לנו, עם זה מה שאין לנו, עם מה שיש לצד כנגד, והצד כנגד זה לא צד אחד, זה קיר של פלדה ואש. יש מאחורי זה רוסיה, יש מאחורי זה מה שאיננו עומד מאחורינו. אני רואה לפני את הערים שלנו, את הישובים, את הבחורים ואולי את האזרחים, קורבנות האזרחים אולי פי כמה מאשר זה יכול להיות בחזית.

כל אלה שמאיצים היו מסדרים את זאת במשך שלשה ימים? עם מה שמתרחש סביבנו - אינני שותף לזה. כלה זמן אני נאבק עם עצמי בענין זה, כי אני רואה את אשר לפנינו. אני לא שותף ללהיטות הזאת, אם היא קיימת. אני לא מאמין שצבא האזרחים שעומד כרגע בגבול לווהט להכנס עכשו למערכה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

האם מישו משתמש בזה?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

כן.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

פה נאמר היום נימוק זה?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לא. אני מתווכח עם כל פירושי הזוועה הזאת - תנו לנו גואל, שזאת צועק הצבא. אני לא מאמין בזה, יכול להיות חלק כזה. שם צבא העם, זה לא פרופסיונלים.

הממשלה, שהיא עד עכשו השתדלה, אני חושב השתדלה מאד, לא מתוך אוזלת יד. גיוס - גיוס; אספקה - אספקה; פעילות מדינית בכל בירות העולם, עשתה מה שעשתה ועוד לא נכנסה לקרב - האם בעד זה צריך להחליף את המושכות?

בחנתי את הדבר הזה לא בשעות האלה שאנו יושבים פה היום. צירופים לממשלה - אני רוצה שיהיה ברור על מה מדברים עכשו, ומי שמדבר על כך מתוך כוונות טובות, שזה ענין העברת ניהול המערכה לבן-גוריון או לדיין, אלה שהיו בממשלות גם במבצע סיני. זה גם בארצות אחרות, מי שמחזיק הענין הזה של חזית המלחמה - הוא הממשלה, ובצדק, כי עכשו מלחמות הן מלחמות טוטאליות. צריך להיות ברור שזו החלפת הממשלה. כנסת לחוד וממשלה לחוד, זה שני דברים אחרים.

אם המצב בשל לזאת שצריך להיות דיקטטור - נחליט על דיקטטור. אם זה עוד איננו - צריך שיהיה ברור, שהצירופים שעליהם מדברים זה לא עוד ציבילי שאתה מצרף לממשלה. ואז אינני שותף לזה.

ועכשו אני רוצה להגיד דבר שני - אם הפטריוטיזם בוער כל כך כאש אצל החוגים האלה, והכוונה היא לעשות כל מה שאפשר לעשות עכשו בענין זה ולא ענינים אחרים - אז אני חושב שכל מה שאמר ראש הממשלה בענין זה, וגם החברים האחרים, על כל מיני צירופים, צירופים רציניים בעניני בטחון - הם צריכים לבוא על סיפוקם, אם הענין הוא רק ענין של חזית המלחמה. ישנן דרכים שונות כיצד לעשות את זאת, ישנה ועדת חוץ ובטחון וישנה ועדת השרים לעניני בטחון, שאומרים לצרף אותם.

ישנה הצעה, בעצמי העליתי רעיון זה, ליד שר הבטחון והרמטכ"ל תהיה שלישיה, לא של ציביליים, אלא של יגאל אלון, יגאל ידין ומשה דיין - שלישיה ליעוץ בענין זה ליד שר הבטחון, אם מדובר על עניני צבא. יש פה כל מיני אפשרויות כיצד לשתף את אלה שיודעים את הענין, שיש תועלת בזה, שאיננו ציבילי - ישנן כל האפשרויות כיצד לשתף אותם. גם אנשי האופוזיציה שיהיו בתוך הענינים, כפי שהיו בזמן מבצע סיני; גם בנוגע למומחים צבאיים - לצרף אותם לדיונים, צמודים למה שמרחש, במשך ימים ולילות עומדים בקשר לענין זה.

אני מציע את זאת, אני בעד זה שנעשה, אם זה צריך להיעשות - שזה ייעשה במהירות.

לא להכנס למו"מ - כי זה מו"מ קואליציוני. זה לא ענין שאתה תגיד שתצרף אותם, זה לא צירוף סתם, זה צירוף שקשור בתפקידים וחילופים, וזה ערעור. קודם כל אינני יודע מה יצא מזה, אבל זה יהיה ערעור הממשלה כלפי פנים וכלפי חוץ.

אינני יכול להצטרף, אינני גורס את ההצעה הזאת שהוצעה על ידידי, שר הפנים. הייתי חושב שצריך בישיבה זו לסיים דיון זה ולא לחזור עליו. במידה שיש צורך בצירוף כוחות - ביוזמת הממשלה, ביוזמת ראש הממשלה, להבהיר מה שיותר מהר מה הצורות הרצויות ביותר, הן מבחינה צבאית והן מבחינת צירוף נציגי אופוזיציה.

שר העבודה י. אלון:

ישבתי יחד אתכם ואינני יודע על מה הסתודד ראש הממשלה ושר הבטחון עם הרמטכ"ל וראש אג"ס. היות ועכשו לא מקיימים דיון בטחוני, אני מקנא בכך שאתם אמיצי לב שחושבים שבזה יכולים לדון כעבור 24 שעות או 48 שעות. יש לזה שני צדדים, הצד השני עכשו באקסטזה, המלה האחרונה שהצד השני אומר על הכל - היא לא.

הקרבנו את עצמנו לשבת, במקרה ששר הבטחון יראה צורך לפעול בגלל התפתחויות בחזית. יש אומר - אינני מבין איך שר הבטחון הסכים לזאת, אני לא הייתי מסכים לזאת - אני מצטער ששר שפירא איננו, אמר את זאת שרף קודם, כי מי שישבור את חיל האוויר של זולתו - מנצח במלחמה זו. ואני לא יודע אם לא יחליטו לעשות את זאת הלילה, בעוד שעה, מחר. מי שיקדים אפילו בחצי שעה, כלומר מטוסיו לא יהיו על הקרקע כשמתקיפים אותו - קובע בכל הענין. אני לא חושב שאפשר להספיק לשמוע נאום אחד של חבר ממשלה בישיבה זו, שיתברר שחיל האוויר המצרי התרומם. וכאשר הוא התרומם - זה מאוחר מדי.

תניחו לאידיאולוגיות. אנו לא מחולקים למפלגת שלום ולמפלגת מלחמה, לאמיצים ופחדנים. בענין זה אני פחדן.

אנו נשארים כאן בשבת. אני מתחנן בפני ראש הממשלה שיעמוד על כך, שכבר בהתפזר ישיבה זו, הוא מצמיד אליו 3-4 שרים, שיש להם סמכות על רוטציה, לא של מלחמה יזומה, אלא של התפתחות המתחייבת מהמצב. כי ההיסטוריה לא תסלח לנו את הסופר-דמוקרטיה הזאת במקרה של התפתחויות. והמלחמה המודרנית היא מהירה, לא איטית. אשר לנושא זה, גם כן מעיד על אבירות הרוח ויציבות הנפש, שצריך לעסוק בו כאילו לא היו מלחמות מאחורינו, כאילו לא ידענו אופוזיציה וקואליציה בעת ובעונה אחת, שיש אחריות משותפת.

היות ודנים פה בגילוי לב, אומר את אשר עם לבי. אחד, בזה הוא נאמן לדרכו, אני לא שולל זכותו, זו דרך המפלגה שלו ברובה או כולה. בכלל שר הפנים גורס, שבדמוקרטיה הישראלית, כל עם ישראל יכול להיות קואליציה. אני לא אומר שזה פסול. זה הועלה גם במו"מ על הרכב הממשלה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יכולתי לחיות גם בקואליציה מצומצמת 19 שנה.

שר העבודה י. אלון:

זה חלק מהשקפת עולם, שמעלים אותה מזמן לזמן, קל וחומר היום כשהמצב קשה.

היה חלק שני בדבריו, גם אם לא התכוון לכך. בעצם דברי שר הפנים משמעותם האוביקטיבית היא אי-אמון לממשלה, אי-אמון לראש הממשלה ושר הבטחון. כלומר, זה לא היה רצון להרחיב בסיס הפרלמנטריות, הבסיס הציבורי, להפסיק את המריבות ולהתלכד סביב אויב מסוכן, שזה סנטימנט לא זר לי, אני יכול לשקול באיזו מידה זה מושג או לא, ובאיזה אופן זה בא לזרוע אי-בטחון בעצם יכולת של ממשלה זו להנהיג את העם, ביכולתו של ראש הממשלה ושר הבטחון להנהיג את המלחמה, ומה עומד מאחורי ההצעה להזמין את חבר הכנסת בן-גוריון להיות שר הבטחון, ואם לא בן-גוריון יהיה משה דיין. אני לא אומר שהאנשים פסולים, אני לא אומר שרק לוי אשכול נולד להיות שר הבטחון, היו לפניו והיו אחריו. הוא הדין לגבי ראש הממשלה. יש בזה מין אמונה עיוורת, כי למלחמות שלנו ישנם אלי מלחמה.

אני יודע לכבד את יכולתו וכשלונותיו של בן-גוריון ואני יודע לכבד את יכולתו ואת כשלונותיו של משה דיין, כמו יכולתם וכשלונותיהם של אחרים. ואני לא רוצה לעשות ניתוח של שגיאות, שהיום אנו משלמים על זאת, של הגאונים האסטרטגיים של העבר. אני לא אכנס לחשבון של העבר. אני

יכול לעשות חשבון של ירושלים. אני יכול לעשות הרבה חשבונות על אנשים שלעולם לא טועים. כבשתי את אילת בניגוד לפקודה. אילו הלכתי אחרי הפקודות שניתנו לי, היה לי מותר להתגונן והתגוננתי עד אילת, היה לי היתר עיסקא.

אני מציע לחברים לא להכנס לבהלה, שיכולת של ניהול מלחמה היא סגולה של איש אחד או שני.

גם אני חבר ועדת השרים לענייני בטחון, אני לא רואה פגם בבניית הכוח. נכון שגם האויב התחזק מאד מאז 1956.

אתמול התכבדתי בביקור, ראיתי מערכות כוחנו ואני מודיע לכם, שצה"ל של 1967 איננו צה"ל של 1956. הזמנים השתנו, נעשתה עבודה ענקית של בנין תכליתי של כוח. בזאת זכינו בשנים אלה, שהתחלנו לקבל נשק ממעצמות שלא קיבלנו מהן קודם. מתי קיבלנו טנקים ואוירונים מארצות הברית? כמה התדפקנו על שעריה של ארצות הברית עד שקיבלנו זאת?

אני לא יכול להשתחרר מאינצידנט, כאשר הכנסת פתחה בדיון מדיני וראש הממשלה ושר הבטחון פתח את היום, קם החבר בן-גוריון והציע להמשיך את הדיון במסגרת ועדת החוץ והבטחון במקום במליאה. אני שומע מחברי מסיעת המערך, כי בישיבת הסיעה לא אחר אלא לוי אשכול המליץ על זאת שהמשך הדיון יהיה בועדת החוץ והבטחון במקום במליאה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

ישנה רק דאגה צרופה לעניין.

שר העבודה י. אלון:

אז נתברר שצריך היה להגיד בישיבה זו, שמקור האסון הוא אובדן מעצמה מסוימת, ואובדן המעצמה הזאת הוא בגלל "עסק ביש" מסוים וה"עסק ביש" הוא בגלל שר הבטחון. מסקנה חותכת - שר הבטחון אשם בכל. כל זה אני מוסיף נוסף על מה שסיפר שר האוצר, על פטיציות, על מסע התעוררות בקרב אנשי מדע ואנשי ספרות. ובסופו של דבר, זה מוכרח להגיע לנגב.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

יש לי יסוד להניח, מה שסיפר לכם באותו ערב - הוא דיבר על כך עם עוד אנשים בכנסת.

השר י. גלילי:

מי זה לכם?

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

עם אנשי המפד"ל.

שר העבודה י. אלון:

אני מבדיל בין שני דברים: אני מתנגד להחלפת ראש

הממשלה ושר הבטחון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יש הצעה כזאת?

שר העבודה י. אלון:

היתה הצעה, שבן-גוריון יהיה שר הבטחון.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

היתה הצעה של ורהפטיג, שבן-גוריון יהיה שר

הבטחון.

שר העבודה י. אלון:

אני מתנגד להפרדת הפונקציות בין ראש הממשלה ושר הבטחון. זה לא מונע מאתנו לחפש דרך לשיתוף אפקטיבי, אחראי, של איש ממפלגות אופוזיציוניות, באחריות להנהלת המלחמה.

אני מסכים בזה עם קול, זה מה שהציע אשכול. בסופו של דבר, היכן התקדים שעכשו אנו יוצרים אותו? אני מברך על יוזמה זו של ראש הממשלה וצריך יהיה לחפש לזה סידור קונסטיטוציוני, מצרפים 2-3 מנהיגים שמייצגים מפלגות חשובות, שעשויים בעצמם לתרום תרומה למחשבה ולהכרעת המלחמה שלנו. זה היה בסיני. אנו עושים צעד נוסף על ידי צרוף אנשים כמו בגין, דיין ועוד משהו, גם כנציגי מפלגות, גם כתרומה אישית, לועדת השרים לענייני בטחון, שזה קבינט המלחמה. זו עוד מחשבה, אני בטוח שיוכלו להפרות את הדיונים. אני לא בטוח אם כמה מדיעותינו לא יהנו מצירוף זה, אם שר הפנים לא ילך עם ידיו על ראשו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני יודע את זאת.

שר העבודה י. אלון:

אני מכבד את זאת. אם כי שמעתי גם, כי כל העניין לא היה נחוץ. כאילו אנו הזמנו את המלחמה הזאת, אנו הזמנו את נאצר לחזור לסיני. במקום להתאחד סביב הצעה שיכולה לאחד את כל השולחן, נפתח בויכוח טוטאלי, שיגרור את כל הציבור. הציבור שלנו די חולני בעניינים אלה ונעסוק בשבוע הבא בצירופים קואליציוניים, שאנו יודעים שצירוף קואליציוני היום קשור בזעזועים גדולים.

יכול להיות שעבודה משותפת בועדת השרים לענייני בטחון, אשר היא כשלעצמה חשובה, תוליד מחשבות חדשות. בינתיים הדבר החשוב שאפשר לעשות אותו תוך 4 שעות - להרחיב את ההרכב הפרסונלי של ועדת השרים לענייני בטחון, כדי להעמיד בראש ההנהגה קבינט מלחמתי רציני, ולמה לראות בזה דבר חסר ערך? זה דבר יותר בעל ערך מאשר הרחבת הממשלה. אם כי יכול להיות גם בלי זה, אבל אני מברך על זאת ועל היוזמה בעניין זה שבאה מראש הממשלה.

אני מסכם ואומר ומציע לחברינו לא מתמול שלשום מהמפד"ל לשים לבם, ש-4 מפלגות שותפות במשך שנים רבות, מאוחדות בדעה בשלב זה, שיש להסתפק בהזמנת מפלגות ואישים להצטרף לועדת השרים לענייני בטחון ולראות בזה החלטת רוב. אפשר מתוך שאיפה להגיע לבסיס פרלמנטרי רחב לזעזע את הקיים. לראות את המערך של מפ"ם ושל ל"ע כדבר שצריך אחרי רבים להטות ולתת אפשרות לראש הממשלה להרחיב את ועדת השרים לענייני בטחון.

אני חוזר ומבקש שלא להתפזר מכאן, בלי שאתה (ראש הממשלה) מקבל אפשרות במינימום של התייעצויות לפעול, אם יהיה צורך בפעולה מהירה. אני מזהיר, הלואי שהכל יעבור בשלום עד שאבן יחזור. הרמטכ"ל אמר שאין לו הוכחות שעומדים לדחות.

שר התחבורה מ. כרמל:

אני רוצה לנגוע בכמה משפטים בשני נושאים: תמהתי קודם על כך שהממשלה סבורה, שאפשר לדחות את הנושא הקיים הואיל והוא יותר חשוב מהנושא השני.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

יש נימוק שלא הייתי רוצה, שהכל יופעל עלינו. שר החוץ שלנו צריך לראות את הנשיא במשך השעות הללו.

שר התחבורה מ. כרמל:

במצבים כאלה מתרחשים דברים במהירות גדולה ויש תמיד סכנה, שאתה מפגר לתפוס את השינויים אשר מתרחשים ואינך חוזר את ההתפתחות שחלה תוך כדי כך.

לגבי עצם האפשרות של המשך המלחמה, אף על פי שאני רוצה להאמין שגם אחרי כן נוכל לעמוד ולנצח, זו תהיה הקזת דם כזאת, שלא נוכל לשאת את זאת.

לפי מיטב הכרתי, חייב המטה הכללי, כמיטב יכולתו, לדרוך את כל חושיו עכשו לגבי אפשרות של התקפת פתע, מתוך הרגשה שאנו חייבים להקדים את האויב בחמש דקות או בשעה, כי זה הדבר המכריע.

למי שדואג לצד המדיני, אני רוצה לומר, שהעובדות שחקבענה במערכה זו תקבענה בעיניים מדיניות הרבה יותר לאין שיעור של היחסים עם מעצמה זו או אחרת. אם מדינת ישראל תצא שכורה ופצועה וקטועה, זה לא יחזק את מעמדנו בעולם; אם מדינת ישראל תצא כשהיא הדפה את הסכנה ועומדת איתנה בגבולות - יהיו לנו אמנם קשיים מדיניים, אבל ידנו תהיה על העליונה מבחינה מדינית.

אני בדעה כי בענין זה צריך לסכם עכשו, כמגמה וכהנחיה לשר הבטחון ולמטה הכללי. מי שאומר לדחות את הדיון למוצאי שבת או ליום ראשון, איננו יודע באיזה עולם הוא חי.

לענין השני, אני מסכים לגמרי עם מה שאמרו יגאל וארן. אני מציע לקבל את ההצעה של שר הבטחון - להרחיב את האחריות של נשיאה בעול על ידי הכוחות שבאופוזיציה. זה רצון טוב, זה יכול ללכד את העם סביבנו. אני חושש מאד, שאם יפרצו פעולות, אם אז נצטרך לעשות שינויים, נעשה אותם בתנאים הרבה יותר קשים לנו. זה אפילו במקרה, שהמהלך הצבאי ילך על הצד הטוב ביותר, גם אז יהיו מכות ופצעים, על אחת כמה וכמה אם יהיו כשלונות.

אני רואה הכרח דחוף לנהל מו"מ על בסיס ההצעות של
שר הבטחון - להכניס בטרם מערכה, להכניס לאחריות את הגורמים שהם ראשי
האופוזיציה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני שמח לדבריו השקולים של כרמל בענין זה. אינני
סבור שאנו באים כאן להעניש את הממשלה, היות והיא חטאה. לו הייתי גם משוכנע
שחטאה חטאים כבדים, את החשבון הזה לא הייתי עושה עכשו, אלא לאחר הנצחון נשב
ונדון אחד עם השני אם נהגנו טוב או לא טוב, אבל לא עכשו.

אין כאן ענין של הבעת אי-אמון לראש הממשלה או
לממשלה הזאת. אין כוונה כזאת. יש לי רק כוונה אחת, שבשעה הזאת, שעת הנסיון
החמור ביותר מאז קום המדינה, שהכוחות שלנו במדינה יהיו מאוחדים. אם אין לנו
מהחון עכשו העזרה הדרושה, לפחות שאנו נהיה בתוכנו כאן מאוחדים, שנדע שזה לא
ענין של מפלגה זו או אחרת, אלא שכל העם אחראי למערכה. דרוש לצרף אותם ולספח
אותם לזה, שלא יראו את עצמם מוצאים מתוך אחריות זו. הם רוצים לשבת אתנו יחד
בממשלה, איזה אסון בזה? משום כך אינני רואה דרכים ארוכות, זה לא הזמן.

אני מציע שתיבחר ועדה של שלשה אנשים מהממשלה,
שתבוא מיד בדברים אתם, תנהל מו"מ עם המפלגות הללו ולראות לצרפן לממשלה. אני
רואה את זאת כהכרח הרגע הזה, שאנו חיים בו; ולא לעשות חשבון זה או אחר כעת.
אחרת, אנו חוטאים לעצמנו, לעם ישראל ולעתיד האומה.

אני מתחנן בפניכם לא לעשות כל מיני חשבונות של
יוקרה וכבוד ומי בראש - הבעיות הללו לא מעניינות אותנו. כן בן-גוריון או לא
בן-גוריון, זה מעניין אותי עכשו כאיזה דבר שחלף זמנו, כי חשוב עכשו האיחוד,
איחוד לבבות בעם לקראת מה שאנו עומדים. אם אנו עכשו לא נתגבר על היצרים שישנם
בתוכנו - ויש לכל אחד מאתנו דבר זה - אנו עתידים לתת את הדין.

אם מדברים עכשו שאולי בשעות הקרובות נעמוד
במערכה - נקדים לעשות את זאת. לפנות אליהם מיד, ראש הממשלה ועוד שני חברים
ישבו ויסדרו את הענין. אני מפציר בכם לעשות את הדבר הזה, כי זה לטובתנו. כל
נייאש את העם, כי העם רוצה באיחוד, בכל אלה שיש להם אפשרות לתרום למאמץ המלחמה
הזאת.

אני רוצה לקוות, למרות כל מיני חשבונות שישנם,
אני יודע שישנם, אבל ישנו דבר אחד שעומד מעל כולם - שנשאר כולנו בחיים, זה
העיקר.

אני מבקש לבחור מיד בועדה, עוד לפני התחלת
המערכה, שתהיה לנו ממשלה מאוחדת.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אתה חזרת. כל מה שדיברנו - כי כמוץ בפני הרוח.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתם רוצים שאסכים לדעתכם - לא.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אתה רוצה שנסכים לדעתך? מה שכרמל מציע, גם אני

מציע זאת - אדרבא.

אין לי אלא לקרוא פתקה שקיבלתי אתמול בערב:
"לאשכול שלום רב, ביקשתי מעזר ויצמן שיגייס אותי לשירות פעיל כחוק, על מנת
שהמצאות שלי ביחידות בצבא תהיה כשרה אף למהדרין". על החתום - משה דיין.

הוא פנה אלי בשבוע שעבר שהוא רוצה לבקר ביחידות
- לא חשבתי אפילו שני רגעים ואמרתי לו: בבקשה. אם אתה או הרמטכ"ל סבורים, שזה
יכול להביא תועלת - אעשה זאת.

אם זה יתקבל פה על דעתנו, אז אני מדבר עם משה
דיין, אני מדבר עם בגין, אם אנו כולנו בעד זה. יש שני אנשים. הוא גם מציג את
עצמו כך: אני לא תלוי באף אחד. אז חשבתי שישנם שני אנשים, אם כי פעם כתב כי מה
שהבלגאן יותר גדול, יותר בטחון בנצחון.

אם מותר לבקש, שגם זה יהיה פנימי, כי זו פתקה
פרטית שלו אלי.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה רק לכבודו של דיין.

אני אומר, לא אבוא עכשו לומר שאני עומד על דעתי,
אם יסכימו למה שאתה מציע. אם הם מקבלים זאת, אדרכא; אם תוכל להשפיע עליהם
שיקבלו את זאת - בבקשה. אם לא, אני אומר ללכת עוד צעד ולצרפם לממשלה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אני מודיע, אני רוצה שזאת תדע, יכול להיות שאולי
צריך כך לעשות, ההיסטוריה דורשת, העם היהודי דורש, המצב הוא כזה, שבן-גוריון
אפילו אם יאמר בן-גוריון אישית, לא נהיה בממשלה אחת, אני לא אהיה קיים יחד אתו
בממשלה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יכול להיות שהם יוותרו על בן-גוריון.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אז הנה זאת הצעתו. אני אפילו לא ידעתי אתמול
בלילה, קיבלתי פתקה זו היום. ב-7.30 הוא יהיה אצלי. אני רוצה לדבר גם עם
הרמטכ"ל. קשה להכניס כך סוסים. אז יתכן שאפשר להקים פורום של 5 אנשים - פה
יושבים 1-2 שעשו מלחמה. אם יהיה בגין, לי אין שום שאלה. הייתי רוצה את בגין
יותר מאשר את לנדאו. את בגין הזמנתי לישיבה, הוא מודיע שהוא רוצה להתייעץ עם
חבריו. בינתיים היה מו"מ, שצריך לצרף אותם לממשלה. זה לא אסון, מר שפירא, אם
אשכול לא יהיה, אם זה נחוץ, אם זה יציל את העם היהודי.

המצב הזה ששנינו נהיה - לא יהיה, אני לא אהיה
קיים. אי אפשר להגיד לזאת פתאום. עד הרגע האחרון דובר על ממשלת רמיה, רמאים,
שקרנים ומחר או אחרי שבוע יחד ללכת ולנהל מלחמה - פתאום הפכו למלאכים. אני לא
יכול לעשות את זאת. זה חס וחלילה לא פוסל אף אחד, אני אומר שאני לא יכול לעשות
זאת ואף אחד לא יכול לדרוש ממני להיפך לסמרטוט. יש לי טענה אפילו לנשיא, איך
הוא יכול לשאת בזה, אם זו ממשלת רמיה, איך הוא הנשיא שלה? וזו הפעם הראשונה
שנפרץ מפי דבר זה. הנשיא הוא נשיא העם, נשיא ישראל.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

נלך בדרך שאתה רוצה ללכת בה. תזמין אותם כחברים
לועדת השרים לענייני בטחון.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אולי ירימו ידיים חברים שמוכנים עכשו לצאת
מהממשלה?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מוכן.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

הצעתי לך ללכת בדרכך. אם יגידו לך דיין או
בגין, שמחייבים אותך לצרף אותם לממשלה, אם אין סטטוס - אין; אם יש - תעשה
כרצונך.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אפשר לסדר את זאת במשך חמשה רגעים.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

יש לך יפוי כוח מצד כל השולחן לעשות צעד זה
ומאחלים לך הצלחה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אני רוצה ששפירא יבין אותי. הוא מכיר אותי 20
שנה. פחות מכולם אני עמדתי על זאת, גם עכשו אני לא רוצה לעמוד, זה בשבילי עניין
של שני רגעים. לא שאלתי אף אחד, לא תמיד יודעים כוונותיו של דיין, דיין אמר
שהוא רוצה לבקר בנגב - הסכמתי. אחר כך אני הצעתי להכניס את אנשי האופוזיציה
לעניין זה, לעניין המלחמה.

אתם רוצים שעוד מישוו ישתתף - ישתתף עוד מישוו,

ש-2-3 בלעדי יסדרו את זאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

חלילה.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

הערב יהיה אצלי דיין. אגיד לו שקיבלתי את הפתקה
שלו ואציע לו להיות חבר בוועדה המצומצמת של ועדת השרים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה מציע לפנות לאנשים, אני מציע לפנות למפלגות.

שר התחבורה מ. כרמל:

ראש הממשלה יעשה את זאת בדרך שלו.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אלי פנה איש, אלי פנה בגין. אני לרפ"י לא אפנה.
יכול לעשות את זאת מישור אחר. לי אין אל מי לפנות ברפ"י. אתה רוצה את פרס
לממשלה או את דיין לממשלה?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני לא אתייחס עכשיו לעניינים אישיים של זה או
אחר. לי חשוב ששתי המפלגות האלו ישאו בעול מאמץ זה. לי אין כל הברל.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אין לזה כל טעם. אם ישלחו את מטילדה גז למאמץ
המלחמה והיא אשה נחמדה, האם יש לזה איזו חשיבות?

שר הבריאות י. ברזילי:

בכל זאת, בגין ודיין זה רפרזנטציה הכי בולטת של
שתי המפלגות, אם לא בן-גוריון, בנושא הבטחוני.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

לא אתנגד שחברים אחרים ידברו עם פרס או
בן-גוריון, שיגידו שמציעים שדיין יכנס לוועדה הזאת.

שר הבריאות י. ברזילי:

הועדה לא תתנגד, שהפרסום יהיה שרפ"י וגח"ל
הצטרפו לזאת, אבל שהאנשים יהיו בגין ודיין.

ראש הממשלה ושר הבטחון ל. אשכול:

אם זה דיין הולך בשם רפ"י - אהלן וסהלן, לא
אגיד שלא, בכל הכבוד.

אני מציע שנפסיק כעת.

מ ח ל י ט י מ :

ליפות כוחו של ראש הממשלה לצרף נציגיהן של סיעות
גח"ל ורפ"י בכנסת כחברים בוועדת השרים לענייני בטחון.

= = = = =

השר י. גלילי :

אני סבור, ששר הבטחון מוסמך להחליט מתי שמוצא
לנכון, הוא אחראי בפני הממשלה, אם יש צורך בפעולה. יש להניח, ששר הבטחון יכנס
את הממשלה, את ועדת השרים או שרים כפי שנחוג. לשם כך ביקש ראש הממשלה שחבריה
יהיו בתל-אביב, ואם אפשר יהיה לכנס את הממשלה - יכנס אותה. אם אי אפשר
יהיה לכנס את כל הממשלה - את ועדת השרים לעניני בטחון; ואם לא - את מי שימצא
לנכון.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ה

The first question is: In what did the government transgress? Whether on the foundation that should have been replaced until now? Usually, there are such situations such as these where the government is changed. I ask myself and examine myself as a member of the government that did not wage wars, of this that it did not put the country at war up to now. This is what I ask the National Religious Party representative, whether by not bringing the country into war?

I remember the Sinai operation and the tragic and pathetic Telegraphs sent about the heroism, without quotation marks, abroad, to France....

(Into the meeting enters Chief of General Staff Lieutenant General Y. Rabin and General E. Weizman).

The Prime Minister and the Minister for Defense L. Eshkol:

I wanted to know if these two aircraft, are the same four MIG's that penetrated earlier?[\[1\]](#)

The head of the general staff Y. Rabin:

[A group of] Four penetrated that split into two: One - diverted us towards the South and the second - after which we chased and two flew in the direction of Metachim.[\[2\]](#) We tried to intercept it [the pair] on its way back, chased after them till the center of Sinai but we could not engage them. They flew at a height of 50-55 thousand feet. To bomb from that altitude is impossible. The "Hawk" is effective at a height of 20-30 thousand foot.

Minister of Education and Culture Z. Aran:

Did they take photos?

Chief of Staff, Y. Rabin:

We do not know. They already flew once on the 17th of the month. Today was the second time.

There is another point I would like to discuss with the [Prime Minister and] Minister of Defense alone. Does this have some significance?

(The Prime Minister and Minister of Defense confer with Chief of Staff)[\[3\]](#)

The Prime Minister and the Minister for Defense L. Eshkol:

This is the second time that planes are penetrating the skies of Israel.

At an altitude of 55 thousand feet it is impossible to attack. I asked [the generals] why there [over Dimona] are not six aircraft circling day and night. They said: We will erode our aircrafts, and there is a limit to our level of erosion [of our aircrafts].

They are concerned, both of them together [Rabin and Weizman], and each with his own temperament.[\[4\]](#) The chief of staff [Rabin] is usually more "glassine," the second [Weizman] more temperamental.

Now they say that the conversation of Eban with President Johnson has not taken place yet. After the meeting we will have to consult once more. This is the second time they are filming there [Dimona]. It is said in the United States, that our people will be in contact with their people and all the information we share with them, they [the Americans] say that they have a different assessment [line of text redacted]

We shall wait until the evening. I said, all that we know, they will communicate with the people from the Embassy and will update each other.

[\[1\]](#) Editor's note: This is the second time that chief of staff Rabin interrupted the meeting with an update. Minutes earlier (on page 25 of the minutes) Rabin presumably informed the ministers on the penetration of 4 Egyptians Migs towards Dimona [Rabin's exact words are redacted] and then left again. Now he interrupts the meeting for the second time to provide more details.

[\[2\]](#) Editor's note: The code word "Metachim" refers to the no flight zone around and

beyond the Dimona facility. It is an Air Force jargon that refers to the Dimona air space.

[3] Editor's note: It was then that chief of staff Rabin and chief of operation Weizman told Eshkol about an "alarming and odd intercept, about some linkage between bombers and fighters jet." Both Rabin and Weizman were alarmed, Weizman even raised concerns about likely attack of some 40 bombers on Dimona that night

[4] Editor's Note: The reference to the "temperament" is probably a reference to Weizman's most alarming note